

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВСЕУКРАЇНЬКА АСОЦІАЦІЯ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО
РІВНЕНЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

**ДОСВІД ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО
В ОСВІТНЬО-ВИХОВНІЙ ПРАКТИЦІ
ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ РІВНЕНЩИНИ**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО
РІВНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

**ДОСВІД ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО
В ОСВІТНЬО-ВИХОВНІЙ ПРАКТИЦІ
ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ РІВНЕНЩИНИ**

Рівне – 2019

УДК 37.091.4:37.01
Д 70

*Розглянуто та рекомендовано до друку Вченою радою
Рівненського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 5 від 23.09.2019 р.)*

Рецензенти:

Джаман Т. В., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кабінету виховної роботи та позашкільної освіти Рівненського ОІППО;

Люшин М. О., кандидат педагогічних наук, завідувач кабінету освітнього адміністрування, доцент кафедри філософії, економіки та менеджменту освіти Рівненського ОІППО;

Савінова Н. С., кандидат педагогічних наук, доцент, директор Птицької ЗОШ І–ІІ ступенів Дубенського району Рівненської області.

Д 70 **Досвід Василя Сухомлинського в освітньо-виховній практиці закладів освіти Рівненщини:** посібник / за заг. ред. Г. П. Пустовіта; упоряд.: Л. В. Климко, Н. Г. Мінакова. – Рівне: РОІППО, 2019. – 96 с.

У посібнику вміщено конспекти уроків, сценарії виховних заходів із метою популяризації ідей Василя Сухомлинського в сучасній освітньо-виховній практиці.

Посібник стане в нагоді вчителям, педагогам-виховникам, керівникам гуртків і творчих об'єднань у ході організації позакласної виховної роботи.

УДК 37.091.4:37.01

© Колектив авторів, 2019
© РОІППО, 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Дубінська Олена ГОРОБИНА – ДЕРЕВО МОГО ДИТИНСТВА (урок-мислення серед природи)	6
Жабчик Наталія ЛЮДИНА ПОЧИНАЄТЬСЯ З ДОБРА (виховний захід для учнів 5–6-х класів)	8
Качан Тетяна РЕАЛІЗУЄМО ПЕДАГОГІКУ ГУМАНІЗМУ (проєкт)	16
Кіндрат Світлана ПОНЯТТЯ ПРО ЛІТЕРАТУРНУ КАЗКУ (за книгою-збіркою В. Сухомлинського «Акація і Бджола»)	20
Козлюк Марія ЛЮДИНА ПОЧИНАЄТЬСЯ З ДОБРА (урок позакласного читання за творами В. Сухомлинського)	23
Матушевська Тетяна СЕРЦЕ ВІДДАЮ ДІТЯМ (урок добра і любові, присвячений творчості В. Сухомлинського)	26
Ковальчук Галина, Семенюк Людмила, Котик Іванна ЗАВІТАЙМО ДО БІБЛІОТЕКИ (урок узагальнення та систематизації знань)	32
Мініч Валентина СВІТОЧ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ (виховний захід, присвячений 101-й річниці від дня народження В.О. Сухомлинського)	35
Мініч Таїса УРОК ДОБРА І МИЛОСЕРДЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО (урок позакласного читання в 3-му класі)	47
Нестерчук Людмила ЗАВІТАЙМО, ДРУЗІ, НА ГОСТИНУ (виховна година за твором В.О. Сухомлинського «Бджілка і Гарбузова квітка»)	53
Нестерчук Людмила РОСТИ-ВИРОСТАЙ, ПРО ПРИРОДУ ДБАЙ (виховна година за творами В. Сухомлинського)	56

Прит Тетяна ВИДАТНИЙ УЧЕНИЙ ТА ПЕДАГОГ ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ: ВІДНОШЕННЯ І ПРОПОРЦІЯ (урок математики в 6-му класі)	60
Прокопчук Софія ДОБРА СПРАВА – НАЙВИЩА СВЯТИНЯ (проект «Світлиця добра і любові»)	65
Прокопчук Софія ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ФОРМУВАННІ ПОРАД ЩОДО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ (заняття «Школи життєвої компетентності» для батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами)	74
Романюк Ніна ПЕДАГОГІЧНІ ЧИТАННЯ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО В ДІАЛОЗІ З СУЧАСНІСТЮ: ВИВЧАТИ МИНУЛЕ, ТВОРИТИ СЬОГОДЕННЯ, ПЕРЕДБАЧАТИ МАЙБУТНЄ (засідання методичного об'єднання вчителів початкових класів)	78
Тимощук Світлана НЕ МОЖНА ЖИТИ І ДНЯ БЕЗ ТРИВОГИ ЗА РІДНУ ЛЮДИНУ(урок позакласного читання в 6-му класі за новелами В.О. Сухомлинського)	84
Хлебовець Наталія ЗА ПОРАДОЮ ДО СУХОМЛИНСЬКОГО (батьківські збори)	88

ВСТУП

В.О. Сухомлинський – наш сучасник, наша історія і наше майбутнє. Всеосяжна, багатоаспектна науково-педагогічна творча спадщина видатного педагога з роками не лише не втрачає своєї актуальності, а навпаки, відкривається все новими і новими гранями. Вона торкається найважливіших педагогічних проблем, допомагає їх вирішувати на рівні вимог сучасної освітньо-виховної практики.

Освітяни Рівненщини постійно звертаються до творчої спадщини В.О. Сухомлинського як до педагогічної енциклопедії, життєдайного джерела мудрості та наснаги. Педагоги докладають чимало зусиль для того, щоб роки навчання були для учнів справжньою школою радості. Дотримуючись порад Василя Олександровича, вони обирають матеріали з його досвіду, що проникають до сердець дітей через казки й оповідання, цікаві ігри, музику тощо. Педагогами-практиками нашого краю поглиблено такі ключові ідеї, як: любов до дитини; розвиток творчих сил особистості в умовах колективної співдружності на основі етико-естетичних цінностей, інтересів та потреб; культ природи як найважливішого засобу виховання почуття прекрасного і гармонії; розробка демократичних педагогічних засобів і методів навчання й виховання; звернення до внутрішнього світу дитини, опора на її сили та ресурси; емоційне сприйняття процесу навчання; демократизація структури управління освітнім процесом.

Педагогічна спадщина В.О. Сухомлинського, створена ним унікальна система розвитку дитини, значний літературний доробок – усе це і сьогодні залишається джерелом нашої наснаги і пошуку правильних професійних відповідей

Лариса Климко,
методистка кабінету освітнього
адміністрування Рівненського ОІППО

Наталія Мінакова,
методистка кабінету виховної роботи
та позашкільної освіти Рівненського ОІППО

Дубінська Олена,
вчителька початкових класів
Рівненської ЗОШ I – III ступенів № 11

ГОРОБИНА – ДЕРЕВО МОГО ДИТИНСТВА (урок-мислення серед природи)

Мета: поглибити та розширити знання учнів про горобину; згадати загадки, повір'я, легенди, прикмети про це дерево; навчити учнів описувати; розвивати мислення, увагу, зв'язне мовлення; формувати пізнавальну активність дітей; вчити бачити красу в довкіллі; виховувати чуйність, любов, дбайливе ставлення до рослин рідного краю.

Обладнання: відеофільм «Горобина», ягідки горобини, стеки, серветки, червоні кружечки, прикмети (на окремих аркушах).

Хід уроку

Мотивація навчальної діяльності

1. Вірш Віталія Назарука «Коли горобина вбереться в намисто»:

Коли горобина вбереться в намисто
І зміниться листя на кронах дерев,
Воно засіяє червоно, охристо,
Та все ж облетить під повітряний рев.
Зірветься з дерев листяна хуртовина,
Посіє ще теплим жовтавим «сніжком»,
В намисті залишиться лиш горобина,
Що буде пишатися ним перед сном.
І грона червоні, що сонечком сяють,
Горітимуть довго на гілках в горі,
До них часто в гості пташки прилітають,
А взимку голодні склюють снігурі.

Цілевизначення уроку

Учитель. Діти, сьогодні я пропоную не лише згадати вірші, прикмети, загадки про це чудове деревце, а й помандрувати екологічною стежинкою у шкільний парк, аби помилуватися красою осінньої горобини та описати це дерево, добираючи красиві слова.

2. Загадки про горобину (домашні заготовки дітей):

Весною зеленіла,
Влітку загоряла,

Восени надягла
Червоні корали.

Ягоди не насолода,
Зате очам радість,
Садкам – прикраса,
А пташкам – гостинці.

У косовицю – гірка,
А в мороз – солодка.
Що за ягідка така?

3. Робота над народними прикметами про горобину (діти читають з дошки, опрацьовуючи зміст кожної прикмети).

Народні прикмети та повір'я про горобину:

Горобина зацвітає – настав час сіяти льон. Горобина цвіте рясно – багато вівса буде. Добре горобина цвіте – до врожаю льону. Пізній розквіт горобини – до довгої осені. Якщо вродиться горобина – жито буде гарне. У лісі багато горобини – осінь буде дощовою, якщо мало – сухою.

4. Відеоролик «Краса горобини в будь-яку пору року».

5. Прогулянка дітей у шкільний парк. Милування красою горобини (15 хв).

Діти розглядають дерево горобини.

Опис горобини.

Красива, струнка, червона, пишна, гарна, чарівна, люба, терпка, птахоприваблива, рясна, приваблива, ніжна, достигла, чепурна, святкова.

Легенда про горобину (вчитель розказує дітям легенду).

Одного разу дочка багатого купця полюбила простого хлопця, але її батько й чути не хотів про такого бідного нареченого. Щоб позбавити сім'ю від ганьби, він вирішив вдатися до допомоги чаклуна. Його дочка випадково довідалася про це й вирішила втекти з рідного будинку. Темною й дощовою ніччю поспішила вона на берег ріки до місця зустрічі зі своїм коханим. У ту ж годину вийшов із будинку й чаклун. Але хлопець помітив чаклуна. Для того, щоб відвести небезпеку від дівчини, хоробрий юнак кинувся у воду. Чаклун дочекався, поки він перепливе ріку та змахнув чарівним ціпком, коли парубок уже вибирався на берег. Раптом блиснула блискавка, ударив грім, і хлопець перетворився в дуб. Усе це

трапилося на очах у дівчини, через дощ ледве спізнилої до місця зустрічі. Дівчина так і залишилася стояти на березі. Її тонкий стан став стовбуром горобини, а руки вітами простягнулися у бік коханого. Навесні вона надягає біле вбрання, а восени зронює у воду червоні сльози, засмучуючись, що «широку ріку не переступити, а в глибокій ріці не потонути». Так і стоять на різних берегах два люблячих один одного самотніх дерева. І «не можна горобині до дуба перебраться, видно, сиротині вік одній гойдатися».

Танок біля горобини з піснею.

Червоненькі ягідки

Осінь роздавала.

Горобиною птахів }
Щедро пригощала } 2 рази.

6. Практична робота (діти під деревом беруть по ягідці з грона горобини).

Практична робота проводиться в класі (на партах – стеки і серветка). Діти стеком розрізають ягідку на дві половинки, розглядають та описують плід і насіння. Якими є ці ягоди (круглі, червоні, міцні, із жовтими дрібними зернятками). Діти згадують інформацію з природознавства щодо способу розповсюдження горобини (за допомогою птахів).

Рефлексія

Інтерактивна гра «Склади грона».

У кожної дитини на парті лежить червоний кружечок – це ягідка горобини. Діти пишуть слово-відповідь (одне) на запитання: яка горобина?

На дошці намальоване грона (без ягід). Діти прикріплюють ягідки і хором називають усі слова для опису горобини.

Жабчик Наталія,

учителька історії Сарненського НВК
«Школа-колегіум» імені Т.Г. Шевченка
Рівненської області

ЛЮДИНА ПОЧИНАЄТЬСЯ З ДОБРА **(виховний захід для учнів 5 – 6-х класів)**

Мета: ознайомити учнів із біографією В.О. Сухомлинського; сформувати уявлення про доброту, чуйність та уважність; учити

спостерігати, робити висновки; розвивати діалогічне та монологічне мовлення; виховувати любов до батьків, рідного краю, праці.

Обладнання: портрет В.О. Сухомлинського, плакати, вислови (додаток 1), виставка книжок, відеопрезентація, квіти.

Хід заходу

Вступна бесіда.

Учитель. За легендою, коли народжується дитина, Бог запалює на небі зірку і посилає до дитини ангела-охоронця. Уві сні ангел цілує дитину тричі: в чоло, щоб вона зростала розумною; в личко, щоб була красивою; в груди – аби здоров'я, любов та доброту вселити в її тіло, серце та душу. Але то легенда. Нема на світі двох однакових людей. Кожна людина – індивідуальність, особистість.

Як ви розумієте слово «особистість»? *(Відповіді дітей).*

Учитель. Але бувають і такі випадки. Жив колись хлопчик на ім'я Абихто. Прокидався будь-коли, умивався абияк, знехотя, щоб ніхто не сварив, снідав і йшов куди-небудь, гуляв аби з ким, аж доки не набридало. Повертався додому думаючи: «Будь що будь, будь як небудь...». Якось хлопчину запитали: «Ким ти хочеш бути?». Він неохоче відповів: «А мені все одно. Ким-небудь». Так і виріс хлопчик Абихто. Виріс та так ніким і не став. І прозвали його Ніхто.

- Яким був цей хлопчик? Чи хотіли б ви бути схожими на нього?
- Чому його звали Ніхто?
- Яку пораду ви дали б хлопчикові?

Учитель. «Людина народжується на світ не для того, щоб зникнути безвісною пилінкою. Людина народжується, щоб залишити по собі слід вічний», – ці слова належать тому, хто все життя віддавав дітям.

Уявіть собі... Подвір'я школи. Стоїть учитель з учнями.

- Ходімо, діти, до школи, – сказав загадковим голосом учитель і попрямував у сад.

- Так, наша школа буде тут, під голубим небом, на зеленій травичці, під гіллястою грушею.

Незвичайна школа та незвичайний учитель.

Хто ж є учителем цієї незвичайної школи? *(Відеопрезентація про життєвий і творчий шлях В.О. Сухомлинського).*

Учитель. Я думаю, що навчання в кожній школі має приносити дітям радість. Пізнання чогось нового і цікавого. А чи багато цікавого ви бачили у своєму житті? Наприклад, ви бачили, як задовго до світанку сходить ранкова зоря?

Діти. Не бачили.

Учитель. А бачили, як соловейко п'є ранкову росу?

Діти. Не бачили.

Учитель. А як джміль чистить крильця на квітці, в якій він спав уночі?

Діти. Не бачили.

Учитель. А бачили, як весела комашка-сонечко в теплий зимовий день виглядає спросоння з-під кори: чи не прийшла весна?

Діти. Не бачили.

Учитель. Які ви щасливі, діти. Щасливі, бо вам є що бачити. Щасливі, бо вас чекає багато прекрасного. Ви щасливі, діти, бо все це побачите у творах В. Сухомлинського.

Учень 1. Добрим бути просто чи не просто.

Не залежить доброта від зросту.

Як людей полюбиш, пошануєш,

Силу для добра в душі відчуєш.

Учень 2. І закрутиться Земля скоріше,

Якщо разом станемо добріші.

Доброта з роками не старіє,

Доброта від холоду зігріє.

І якщо вона як сонце світить,

То радіють і дорослі, й діти.

Учитель. Усі оповідання і казки В. Сухомлинського прості й зрозумілі. Але читати їх треба повільно, аби добре зрозуміти, що саме хотів сказати автор у кожному оповіданні (*бесіда з учнями*).

• Діти, з яких джерел ви дізнаєтесь про життя людей, тварин, рослин? (*Із книг, адже книги навчають, розповідають, розвивають творчу уяву*).

• Ви помітили, що слова «школа» і «книга» мають багато спільного? Що саме? (*Дають знання*).

• А ви можете уявити школу без книг? (*Ні*). Тому у В. Сухомлинського є влучний вислів: «Школа – це насамперед книжка».

Перегляд книжкової виставки «Серце, віддане дітям»

Учитель. Усіх знавців творів Сухомлинського запрошуємо пірнути в «Море Загадок». У своїх казках та оповіданнях Василь Олександрович розповідає про людей і тварин, про живу і неживу природу. Ви читали його твори, тому знайомі з багатьма персонажами. Давайте відгадаємо загадки і згадаємо деякі з них:

- 1) Наче птиця крила має, все літає та співає:
«Я медок вам.nanoшу, не чіпайте, бо вкушу!...» (*бджола*).
- 2) Стрімко вибігли на гору дві подружки білокорі.
Дощик їм полоще кіски.
Цих подружок звать... (*берізки*).
- 3) Морква, біб і цибулина, бурячок і капуста,
Ще й картопля – шусть у горщик.
Ну й смачний ми зварим... (*борщик*).
- 4) Цю найпершу в школі книжку знає будь-який школяр.
До усіх книжок доріжку прокладає наш... (*буквар*).
- 5) Хто ця пані золотава, багата на вроду?
До пташок завжди ласкава, любить дуже воду.
Весни котиків приносять сизих їй багато.
Саму люди в церкву просять у велике свято... (*верба*).
- 6) Дивний ключ у небі лине: не залізний, а пташиний.
Цим ключем в осінній млі відлітають... (*журавлі*).
- 7) Поля письменник-агроном засіяв буквами-зерном.
Отож, читачу, поспішай зібрати мудрий урожай... (*книга*).
- 8) Ось до класу всіх скликає голосистий наш дзвінок,
І ми радо поспішаєм не в садок, а на... (*урок*).
- 9) Хто це Весноньці-Весні в гаю тьохкає пісні?
Хто це гарно так співає, що аж серце завмирає?... (*соловейко*).
- 10) Цвітуть сади, Дніпро шумить, і пісня ллється солов'їна,
І жайвір лине у блакить. Це наша рідна... (*Україна*).

Учитель. Ось так, мандруючи Морем Загадок, ми потрапили на Острів Театральний. Василь Олександрович Сухомлинський писав не лише оповідання. Разом зі своїми учнями він складав казки. Я знаю, діти, що ви також дуже любите казки. А чи замислювалися ви над тим, чому ви їх так любляєте? Напевне, тому що в казках багато чудесного і фантастичного. Події відбуваються не так, як насправді, але водночас так, як у житті.

Тож давайте разом поринемо в казковий світ письменника, пограємо в акторів та подивимося казочку.

Інсценізація казки В.О. Сухомлинського «Співуча пір'їнка»:

- Чи в кожній людині є співуча пір'їнка?
- Що треба для того, щоб знайти свою співучу пір'їнку? (*Думки дітей*).

Висновок: людина може жити і приносити користь і без своєї «співучої пір'їнки», але тоді не буде задоволена собою, щасливою.

- До чого автор закликає читача?
- Яка співуча пір'їнка була в автора?

«Будь уважний до себе й до інших, не загуби свою співучу пір'їнку!», – закликає нас В.О. Сухомлинський.

Хвилинка творчості

Творчість властива кожному з нас. Будь-яку справу можна зробити творчо. Пропоную проявити свою творчість і фантазію. Перед вами уявні пір'їнки. Вони просто білі. Спробуйте створити свою особливу пір'їнку (*діти малюють під музичний супровід*).

Створення колективного панно

Станція «Улюблені казки»

Завдання: підбери малюнок до казки і поясни свій вибір.

Командири груп підходять до дошки, знімають малюнок, який відповідає змісту, і пояснюють свій вибір.

Практична робота (учитель запалює свічку)

Бесіда

- Що дає свічка, коли горить? Проведіть рукою над нею (*вона дає світло, тепло*).
 - Що ви відчуваєте? (*тепло*).
 - Учитель накриває свічку скляним ковпаком.
 - Що ви бачите? (*світло*).
 - Що ви відчуваєте? (*нічого, тепло не відчувається*).
 - Із ким можна порівняти свічку? (*запалена свічка – це як добра, щира людина, від якої ми відчуваємо тепло, допомогу. Свічка, накрита ковпаком, – це людина, яка дбає тільки про себе, не робить нічого доброго для інших*).
 - То якою повинна бути людина? (*доброю, світлою*).
- У небі завжди сонце світить ясно,
А в душі немає пустоти.
Світ тобі всміхається прекрасний,
Якщо є багато доброти.
- Що таке добро? Доброта?
- Добро – корисна справа. Доброта – чутливе, дружнє ставлення до людей, тварин.

А зараз перевіримо вас, чи можете ви називати себе добрими дітьми.

Гра «Якщо ти добра людина, то повинен...»

Умова гри: якщо людина повинна робити те, що я називаю, то плескаєте в долоні, а якщо ні, то сидите спокійно:

- допомагати мамі мити посуд;
- робити комусь зле, якщо цього ніхто не бачить;
- не вмиватися;
- берегти рідну природу та охороняти її;
- шанувати працю інших людей;
- галасувати, коли хтось відпочиває;
- бути вихованим, стриманим;
- обманювати, вихвалитися;
- насміхатися з чужого горя;
- добре вчитися, багато читати;
- не слухати батьків, погано поводитися;
- Допомогати друзям у біді.
- ділитися тим, що в тебе є;
- ображати інших;
- захищати слабшого;
- спати на уроках;
- красти;
- любити своїх батьків.

Бачу, що ви знаєте, що має робити добра людина. Саме за допомогою корисних справ і відбувається кругообіг добра в природі.

Учитель. А зараз відгадайте загадку: що воно за штука, що день і ніч стука? (*Серце*). Покладемо руку на сердечко. Послухаємо, як воно стукає. Нам потрібно вигнати всю злість із нашого сердечка. Зараз я вам дам листочок паперу. Якого він кольору? (*Чорного*). Всю злість, яка є в нашому сердечку, давайте помістимо на цей чорний папір, ми його будемо сильно м'яти, зробимо таку маленьку-маленьку кульку. У мене є торбинка-добринка, закинемо в неї всю свою злість. Вся злість залишилася у торбинці-добринці. Ми з вами зразу повеселішали і подобрішали. Правда?

Учитель. Мандруючи Країною Радості й Добра, ми дізналися, що краще жити в тій країні, де панують мир, радість, добро і злагода. Так, адже, за словами Сухомлинського, «людина починається з добра». І всі твори Василя Олександровича проникнуті добром. Вони навчають мистецтву бути людиною – доброю, чесною, щирою, справедливою.

Учень 1. Якщо людина добре серце має,
Вона іде у світ добро творить,

В її очах любов і ласка сяє.
Така людина сонечком горить
Шукаймо в людях доброти
І менше стане гіркоти.

Учень 2. Добро творити на Землі
Людині лиш дано.
І навіть діточки малі
Всі знають це давно.
Краса і море доброти
Оточує нас всіх.

Учень 3. Доброта як промінь сонця,
Що з'явився у імлі,
Пригорнувся до вік
І розлився по землі.

Учень 4. Доброта як ласка мами
Віддає любов свою.
Ніжить серденько так само,
Як і пісенька в гаю.
Доброта як щедрість літа,
Радість, щастя і краса!

Учитель. Пам'ятайте, любі діти,
Істина така проста!
Найцінніше в цілім світі –
Це любов і доброта.

Мультфільм «Казочка про добро»

Учитель. В.О. Сухомлинський дуже бажав, щоб діти зростали добрими, чуйними, талановитими. То ж читайте його твори, збагачуйте свої знання. Співайте шану педагогові-творцю. А зараз послухайте вірш Г. Орла «Шана педагогу-творцю» (*читають діти*):

Вересень квіти зібрав
Скрізь, де вони палахкотіли,
Тихо пройшов і поклав
Їх на високій могилі.
В ній Сухомлинський лежить,
Учитель народний по праву.
Як нам його не любить!
Він наша гордість і слава.
Учитель, герой і поет,
З серцем палаючим Данко,

Справжній поет-гуманіст
Щастя творив до останку.
Світлі ідеї його
Вічні, як води Дніпрові.
Наш видатний педагог
Повен добра і любові.
Дітям життя присвятив,
Все їм віддав без вагання,
Він їх безмежно любив,
Знав їх сердець поривання.
В спадщину нам залишив
Чисті джерела науки,
Нас з тих джерел напоїв
Духом незмірно високим.
Він залишив назавжди
Слід після себе у світі,
Слід той не зможуть змести
Сиві і славні століття.
Шану творцю віддає
Юних творців покоління.
Як в Сухомлинського, є
В нього талант і горіння.
В школах дитинство дзвенить
Щастям яскравим, як спалах.
Вересень тихо бринить
Росами срібними в травах.

Заключне слово вчителя. В.О. Сухомлинський усе своє життя віддавав серце дітям. Прийміть на пам'ять про нашу виховну годину сердечка з заповідями творчої особистості. Ростіть справжніми людьми і пам'ятайте настанови Учителя, його поради.

Він сто порад нам, друзі, залишив.
Вони потрібні в праці і в житті,
Для нас як скарб його поради ті.
Ім'я його відоме в цілім світі,
Він з нами завжди: в серці й на вустах.
Він серце до краплини віддав дітям,
Він був, він є, він житиме в віках.

Учитель. Дякую за творчу співпрацю!

Качан Тетяна,
директорка Радивилівського
навчально-виховного комплексу
«Загальноосвітня школа
I – III ступенів № 2 – ліцей»
імені П.Г. Стрижака
Рівненської області

РЕАЛІЗУЄМО ПЕДАГОГІКУ ГУМАНІЗМУ *(проект)*

Мета проекту: впровадження, реалізація та подальший розвиток ідей гуманної педагогіки В.О. Сухомлинського в навчально-виховному процесі початкової школи району, спрямованих на визнання особистості дитини як найвищої цінності, на яку орієнтовані процеси виховання та навчання.

Завдання проекту:

- Дослідити творчу педагогічну спадщину В.О. Сухомлинського.
- Розкрити форми, засоби та методи роботи з молодшими школярами у працях В.О. Сухомлинського.
- Охарактеризувати особливості використання гуманістичних ідей В.О. Сухомлинського в практиці початкової школи.
- Визначити відповідність ідей та поглядів В.О. Сухомлинського потребам та прерогативам сучасності.
- Забезпечити системне впровадження гуманістичних ідей творчої спадщини В.О. Сухомлинського в сучасній початковій школі.

Характеристика проекту:

за кінцевим результатом: практично-зорієнтований;

за змістом: науково-методичний;

за кількістю учасників: колективний;

за тривалістю: середньої тривалості;

за ступенем самостійності: дослідницький;

за характером контактів: внутрішній.

Термін реалізації: січень-вересень 2018 року.

Етапи реалізації проєкту

№ з/п	Етап	Форма роботи, вид діяльності	Термін	Відповідальний
1	Підготовчо-організаційний	<p>Організаційне засідання вчителів початкових класів:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Визначення основних завдань і напрямів роботи з обраної теми. – Обговорення можливих джерел інформації 	січень, 2018	Л.Л. Чучак
2	Діагностично-прогностичний	<ul style="list-style-type: none"> – Дослідження творчої педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського. – Розкриття форм, засобів та методів роботи з молодшими школярами у працях В.О. Сухомлинського. – Характеристика особливостей використання гуманістичних ідей Сухомлинського у практиці початкової школи. – Визначення відповідності ідей та поглядів В.О. Сухомлинського потребам та прерогативам сучасності 	лютий, 2018	Л.Л. Чучак, учителі початкових класів
3	Діяльнісний	<p>Напрями реалізації педагогіки гуманізму в сучасній початковій школі:</p> <p>1. Казкотерапія</p> <p style="text-align: center;"><i>Завдяки казці дитина пізнає світ не лише розумом, а й серцем.</i></p> <p style="text-align: center;">В.О. Сухомлинський</p> <p>1.1. Уроки мислення серед природи. Складання казок про природу на основі власних спостережень та фантазування.</p> <p>1.2. Інсценізація казок В.О. Сухомлинського – животворного джерела дитячого мислення, благородних почуттів та переконань.</p>	лютий-червень, 2018	учителі початкових класів

		<p>1.3. Слухання «музики природи» та відтворення роздумів про почуте та побачене під час колективної роботи над есе на уроках української мови в початкових класах.</p> <p>2. Дослідницька лабораторія. <i>Дитина за своєю природою – допитливий дослідник, відкривач світу.</i> В.О. Сухомлинський</p> <p>2.1. Елементи дослідницької діяльності на уроках природознавства в початкових класах.</p> <p>2.2. Читання «Книги природи» під час проведення екскурсій у початкових класах (інтеграція уроків природознавства та уроків розвитку зв'язного мовлення).</p> <p>3. Культ Батьківщини. <i>Щоб любити свою Батьківщину, бути її патріотом, необхідно знати, вивчати її життя.</i> В.О. Сухомлинський</p> <p>3.1. Робота над сюжетними завданнями на основі красномовного змісту (що відображають працю дітей та дорослих, досягнення краю в різних галузях народного господарства, науки, культури, містять цікаву пізнавальну інформацію).</p> <p>3.2. Формування патріотичних почуттів школярів на уроках української мови на основі текстової інформації підручника.</p> <p>3.3. Народні ігри як засіб розвитку зв'язного мовлення та виховання національної</p>		
--	--	---	--	--

		<p>культури і моральної гідності школяра.</p> <p>4. Школа під блакитним небом.</p> <p><i>Кожна дитина – художник.</i></p> <p>В.О. Сухомлинський</p> <p>4.1. Створення малюнків до змісту казок та оповідань В.О. Сухомлинського як прояву уяви та фантазії дитини. Висловлення власних суджень на основі прочитаного (інтегровані уроки літературного читання та образотворчого мистецтва).</p> <p>5. Батьківська педагогіка.</p> <p><i>Дитина починає пізнавати світ з матері і батька.</i></p> <p><i>З того, як говорить мати з дитиною, як ставиться батько до матері. З цього всього і складаються перші уявлення про добро і зло.</i></p> <p>В.О. Сухомлинський</p> <p>5.1. Уроки родинного виховання в початкових класах («Народні свята в моїй сім'ї» тощо).</p> <p>5.2. Секрети виховання дитини на основі ідей В.О. Сухомлинського (заняття-тренінги для батьків)</p>		
4	Підсумковий	<p>1. «Круглий стіл» учителів початкових класів «Творчі знахідки і плани на перспективі в реалізації педагогічної спадщини В.О. Сухомлинського».</p> <p>1.1. Педагогічний тренінг «Зернятка доброти».</p> <p>1.2. Перегляд документального фільму «Школа Сухомлинського»</p>	вересень, 2018	Л.Л. Чучак, О.Я. Бохонко, С.А. Романюк

Кіндрат Світлана,
учителька початкових класів
Рівненської ЗОШ I – III ступенів № 9

ПОНЯТТЯ ПРО ЛІТЕРАТУРНУ КАЗКУ *(за книгою-збіркою В. Сухомлинського «Акація і Бджола»)*

Мета: ознайомити учнів з різноманітністю дитячих книг; вчити орієнтуватися у світі дитячої літератури; підвищувати рівень розвитку уваги, пам'яті, мислення, мовлення; ознайомити учнів із творчістю В.О. Сухомлинського; прищеплювати любов до художнього слова, дитячої книги.

Обладнання: збірка творів В.О. Сухомлинського «Вогнегривий коник», предметні малюнки бджоли, акації, хмарки, сонечка, портрет педагога, сюжетні малюнки до твору, мультимедійна презентація, тлумачний словник.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Привітання. Побажання на урок.

II. Робота з виставкою книг, журналів, які вже були знайомі учням.

Учитель. Назвати правильно книгу. Що означає правильно назвати книгу? *(назвати автора, назву книги)*. Назвіть книгу, в якій могли б чути, бачити, відчувати, переживати, сміятися? Герої якої книги дуже ліниві і залишились без пиріжків? Чи є серед книг така, яку можна виділити окремо? *(журнал)*. Журнал – це художня книга? *(ні – це періодичне видання)*. Чи можна за зовнішнім виглядом книги дізнатися, збірка це, чи окремий твір? *(не завжди, потрібно погортати книгу, заглянути у зміст)*.

III. Повторення вивченого матеріалу.

• **Літературні ігри на основі книг, з якими ознайомилися раніше.**

Гра «Хто швидше?»

На дошці прикріплено слова: автор, книга-збірка, книга-твір, казка, оповідання, м. Рівне, художник-ілюстратор, зміст, корінець, титульна сторінка, персонаж.

Учні, які правильно відповідають на запитання, підходять до дошки і знімають картку з відповіддю.

- Як називають людину, яка написала певний твір?

- Як називають книгу, в якій зібрано багато творів?
- Як називають твір, в якому тварини і рослини розмовляють людською мовою?
- Як називають твір, в якому називають реальні події?
- В якому місті живе Микола Кашук?
- Як називають людину, що малює малюнки до твору?
- Як називається частина книги, де ми можемо прочитати назву книги і сторінку, на якій вона знаходиться?

• ***Фізкультхвилинка «Вітер».***

IV. Мотивація навчальної діяльності. Повідомлення теми і мети уроку.

Учитель. Сьогодні на уроці нас чекає ще одна зустріч із новою книгою і новим автором. Хто це буде, дізнаєтеся пізніше.

• ***Підготовка до слухання твору.***

Учитель. Сьогодні до нас у гості прийдуть незвичайні персонажі: Комаха і Дерево. Про яку комаху ми будемо читати, ви дізнаєтеся, відгадавши загадку.

• ***Словникова робота.***

Нектар – сік, який виробляють квіткові рослини.

Загадка:

Зимою спить,
літом бринить,
понад сади літає,
нектар збирає.

(Вивішую на дошку малюнок бджоли).

• ***Розповідь про бджолу. Вірш.***

1-ша бджола:

Я не просто бджола,
Я ще й трудівниця.

2-га бджола:

Де я тільки не була!
Заморились крильця.

3-тя бджола:

І на луках, і в садках,
На гілках, і на квітках,
І не знала я спочинку,
Ні на мить, ні на хвилинку.

Учитель. Буде ще один герой (*малюнки акації на дошці*).

Подивіться, яке це гарне дерево. Воно дуже гарно цвіте, духмяно пахне. То хто буде героями нашого твору? (*Бджілка, Акація*).

V. Сприймання та усвідомлення нового матеріалу.

Учитель. А тепер ви готові послухати нову дивовижну історію? (*Книга знаходиться у папці. Діти не мають її бачити*).

• *Читання твору вчителем.*

Учитель. Визначте дійових осіб прослуханого твору.

Відновлення змісту прочитаного. Роздуми над прослуханим.

Учитель. Коли вилетіла Бджілка з вулика? Де Бджілка вчора брала нектар? Чого боялася Бджілка?

• *На дошці малюнок-схема до твору.*

Повідомлення, пов'язані зі словом «акація».

• *Словникова робота.*

Кухлик – посудина у формі стакана з ручкою.

Учитель. Що спитала Бджілка в Акації? Хто запам'ятав, що відповіла Акація? Чи можна далеко летіти Бджілці по мед? Чи була потреба летіти Бджілці далеко?

• *Колективний розгляд книги.*

Учитель. А тепер час дізнатися, в якій книзі відбувалися події тексту.

• *Розгляд обкладинки, читання написів на обкладинці.*

Учитель. Чому назва на обкладинці книжки «Вогнегривий коник»? Можливо, ця історія не живе в цій книзі?

• *Гортання книги, читання титульної сторінки.*

• *Пошукова діяльність учнів.*

Учні шукають даний твір у збірці.

Учитель. Це казка чи оповідання? Як називається казка, яку створив автор? (*літературна, авторська*).

VI. Закріплення вивченого, творчі застосування.

1. *Інсценізація твору.*

2. *Проектування пейзажу похмурого дня.*

Учитель. Спробуємо побудувати діалог до казки.

Рекомендації дітям щодо самостійної роботи з книгою в школі і вдома.

Учитель. Ця книга тепер буде жити в нашому класі. Ви зможете розглядати її та перечитувати.

Козлюк Марія,

учителька початкових класів

Рівненської ЗОШ I – III ступенів № 1

ЛЮДИНА ПОЧИНАЄТЬСЯ З ДОБРА

(урок позакласного читання за творами В. Сухомлинського)

Мета: розширити уявлення учнів про творчість В. Сухомлинського, навчати читати, сприймати його твори, співпереживати з героями, визначати стан дійових осіб; розвивати творчу уяву, мислення, вміння висловлювати власну думку, образність мовлення; виховувати доброзичливе ставлення один до одного, бажання робити добрі вчинки.

Хід уроку

I. Мотиваційний етап.

1. З'ясування емоційної готовності до уроку.

«Розмовляємо по телефону»: «Ми сьогодні говоритимемо про добро. Що доброго ви можете сказати один одному?»

2. Актуалізація суб'єктного досвіду й опорних знань учнів.

Учитель. В.О. Сухомлинський разом із дітьми ходив до лісу, в поле, на берег річки, де вони, бачачи і переживаючи надзвичайну красу природи, сприймали найтонші відтінки слова, через які ця краса залишалася в їхніх душах.

Людина була і завжди залишиться дитиною природи, і те, що ріднить її з природою, повинно використовуватися для її прилучення до багатств духовної культури.

Саме в природі вічне джерело дитячого розуму. Важливо, щоб перші наукові, а найголовніше – життєві істини дитина пізнавала в навколишньому світі, щоб джерелом думки була краса і невичерпна складність природних явищ.

Ось тому ми зараз помандруємо в природу, до спокійного і таємничого осіннього парку.

• Мислення в природі.

Діти стають біля берізки півколом.

Учитель. Прислухайтеся до себе. Відчули – вам стало холодніше? А ось стоять у задумі дерева. Як ви думаєте, їм холодно? Чому? З чого видно, що їм холодно?

Діти. Ми з'ясували, що і людям, і деревам холодно від осіннього повітря.

Учитель. Давайте подумаємо, чи ж тільки від вітру і дощу холодно людині? А від слова може «захолонути кров у жилах»?

Учитель. Читає вірш Олександра Олеся «Є слова, що білі-білі...»:

Є слова, що білі-білі,
Як конвалії, квітки,
Лагідні, як усміх ранку,
Ніжносяйні, як зірки.
Є слова, як жар, пекучі,
І отруйні, наче чад...
В чарівне якесь намисто
Ти нанизуєш їх в ряд.

Учитель. Чи плаче ця зламана гілка? Їй боляче? Від холоду, від слова?

Її зламали, понівечили, образили фізично. Порівняймо її з людиною. Поставте кожен себе на її місце. Щоб ви відчували?

Діти. Ми живемо у природі, серед природи, разом із природою, є частинкою природи. І ми дуже схожі один на одного. Ми є незахищеними. Нас можна поранити і фізично, і словесно, зламати, образити.

Учитель. Який же вихід? Чи можемо образити ми? Кожна людина повинна почати із себе, адже вона сильніша і розумніша. Постав над собою хоч сто вчителів. Вони будуть безсилями, якщо ти сам не організуєш себе, не вмітимеш керувати собою.

Тепер повернемося до класу і спробуємо продовжити розпочату розмову.

Завдання для роздумів:

• Про що розповіла б вам ця зламана гілка, якби могла говорити? (у класі кілька учнів висловлюють свої думки).

II. Цілевизначення і планування.

Учитель. Розпочали ми урок у традиціях видатного педагога, людини тонкої душі, яка надзвичайно любила дітей. Дідусь В. Сухомлинського говорив: «Хто дітей любить, той справжній чоловік». В.О. Сухомлинський написав багато творів як для дітей, так і для дорослих. Творчість його багатогранна, але сьогодні ми зупинимось на темі добра, доброго слова, доброго вчинку, адже людина починається з добра.

• Визначення власних цілей уроку та узгодження їх із загальними.

- Узгодження плану роботи.

III. Опрацювання навчального матеріалу.

1. Випереджувальне завдання (групам пропонувалося диференційоване завдання).

I група: створити ілюстрації до оповідання «Наш тато одужав». За допомогою кольору передати настрій дівчинки.

Учитель. Чи правильно зрозуміли стан дівчинки?

Для висновків стисло використовується притча про мудреця.

Найкраще – язик.

За допомогою язика будуються міста, розвивається культура народів. За допомогою язика ми вивчаємо науки і отримуємо знання, з його допомогою люди можуть порозумітися між собою, просити, вітатися, миритися.

Найгірше – язик.

За допомогою язика люди ображають, розчаровують один одного, за допомогою язика можна обманювати, хитрувати, сваритися.

Висновок за притчею.

Людиною керує не язик, а її розум, серце, совість. І вони їй підказують у силу її вихованості: коли, як і що потрібно говорити.

II група: інсценізація оповідання «Сьома дочка».

Учитель. Яку із дівчаток ви хотіли б бачити у своєму класі? Доведіть, що гарні не красиві слова, а гарне красиве діло. Згадайте, коли ви зробили гарне красиве діло? Тепер ми у класі започатковуємо таку справу: кожного тижня ви будете розповідати про зроблені вами добрі справи.

III група: змінити поведінку героя, щоб ним можна було пишатися (за оповіданням «Чому не спиться Пилипкові?»).

Учитель. Як ви гадаєте, чому не спалося Пилипкові?

Робота за текстом оповідання.

1) Читання вчителем оповідання «Звичайна людина».

Словникова робота: цямрина.

Учитель. Що вас вразило в цьому оповіданні? Чому дідусь на запитання онука не відповів «гарна, добра, хороша, щира людина», а просто сказав «звичайна людина»? Як ви гадаєте, чи треба робити щось особливе, щоб бути звичайною людиною?

2) Самостійне читання учнями оповідання «Важко бути людиною».

Учитель. Пропоную учням вжитися у твір, уявити себе на місці автора. Розповісти про те, звідки з'явилася ідея створення оповідання. Вибрати з твору речення, в якому зображувалися почуття героя. Розповісти історію про те, коли сам відчував себе так. Достовірно та емоційно передати свої почуття й порівняти їх із почуттями героя твору. Необхідно придумати, що могло трапитися з героями після закінчення твору.

IV. Рефлексивно-оцінювальний етап.

Учитель. Завершити розмову про добро пропоную міркуваннями за прислів'ям.

Прислів'я. «Від доброго слова і лід розмерзає»; «Шабля раниць голову, а слово душу».

Чи близькі вони до теми нашого уроку? Коли ви себе відчуваєте щасливими? А коли сумуєте?

Людина покликана робити добро. Адже вона народжується на світ не для того, щоб зникнути безслідно. Людина народжується, щоб творити добро і лишити по собі добрий слід. Говорячи словами В. Сухомлинського: «Якби ми були телятами, про це можна було б і не говорити. Але ж ми – люди! Добрі вчинки возвеличують людину».

V. Домашнє завдання.

Надалі ми продовжимо ознайомлюватися із творчістю В. Сухомлинського. До наступного уроку позакласного читання підготуйте «картинки» природи (живописні, сценічні, музичні тощо) з «Етюдів рідної землі».

Матушевська Тетяна,

вихователька групи продовженого дня
Рівненського навчально-реабілітаційного
центру «Особлива дитина»

СЕРЦЕ ВІДДАЮ ДІТЯМ

(урок добра і любові, присвячений творчості В. Сухомлинського)

Мета: ознайомити учнів із життям і творчістю В.О. Сухомлинського. Спонукає до пізнання світу; розширювати, поглиблювати, систематизувати знання про моральні норми і правила культурної поведінки. Навчити їх бачити красу, що нас оточує, передавати побачене словами. Формувати вміння міркувати, доводити, пояснювати, оцінювати власні вчинки. Виховувати

працелюбність, повагу до старших і любов до рідної землі, доброту, людяність, потребу в справжній дружбі.

Обладнання: портрет В.О. Сухомлинського, плакати, відеопрезентація, музичне оформлення, книжкова виставка, реквізити до казок. Мультфільм «Кругообіг добра в природі».

Учениця. Моя Україна – широкі простори:

Молитва і пісня, і слово натхненне.

З чого почалась Україна для мене?

Ведуча 1. І з пісні, дитино, що в небо злітає,

Із книги, що старий дідусь прочитає.

Із рідної мови, що звуками грає,

З тієї молитви, що мама навчає,

Твоя Україна себе починає.

Ведуча 1. Любі діти! Сьогодні на вас чекає подорож країною Добра, яку створив для нас відомий вчений, педагог і взагалі людина з великої букви В.О. Сухомлинський. Ми відзначаємо 100-річчя з дня його народження. Василь Олександрович Сухомлинський був не тільки вчителем, директором школи, а й українським письменником, ученим, людиною з великою душею, закоханим у дитину, в мову, свій народ. Давайте познайомимося з ним ближче.

Демонстрація відео презентації.

28 вересня 1918 року в одній бідній селянській родині народився хлопчик, якого назвали Васильком. Судилося йому стати великим педагогом, письменником, його будуть любити і діти, і батьки. У сім'ї Сухомлинських любили книгу. Дід Василя був великим книголюбом і залишив у спадок усі свої книги Василю. Батько змайстрував йому скриньку і він зберігав там свої улюблені книги. Сухомлинський багато читав. Зміст прочитаних книжок переказував друзям, а також показував їм ілюстрації до прочитаного. Для нього книги стали вірними і надійними супутниками на все життя. Василю Олександровичу було 15 років, коли він відлетів із родинного гніздечка. Вчителювати почав уже із 17 років і продовжував навчатися заочно в інституті. Лише один раз Сухомлинський залишив рідні міста й улюблену роботу в роки Другої світової війни. У 1941 році він добровольцем йде на фронт, де двічі отримує поранення. Особливо постраждала рука. Хірурги боялися, що її прийдеться ампутувати. Перед операцією повідомили про це Василя Олександровича: «Ой ні, руку будь-що треба залишити!». «Навіщо тобі рука? Ти що, артист?» – запитав старенький хірург. «Ні, я

вчитель». Операція була складною, рука залишилася, але після операції стала на 6 см коротшою. Наприкінці війни він повернувся на Батьківщину. Послухайте, як про цей період життя пише В. Сухомлинський у своєму вірші.

Учень. Я був на далекій чужині,
Там небо таке ж голубе,
Та тільки нема Батьківщини,
Нема там, Вітчизно, тебе,
Бо в ріднім краю над землею
Чистіша і глибша блакить
І сонце Вітчизни моєї
Яскравіше в небі горить.
Я слухав пісні на чужині.
Хороші думки в тих словах,
Але то не крила орлині,
Що є в наших рідних місцях.

Ведуча 2. Для дітей Сухомлинський написав 1500 оповідань та казок. Книга «Серце віддаю дітям» перекладена на 30 мов світу і була перевидана 54 рази. Його твори перекладені на 53 мови світу. Творчість Сухомлинського базується на повазі до всього, що оточує дітей та дорослих, на любові, щирості, доброті.

Учениця. Сказав мудрець:
Живи, добро звершай!
Та нагород за це не вимагай.
Лише в добро і вищу правду віра
Людину відрізня від мавпи і від звіра.
Хай оживає істина стара:
Людина починається з добра.

Ведуча 1. Добро – це ще й прихильність, співчуття, щедрість людської душі. Добра людина прихильно і з любов'ю ставиться не тільки до людей, а й до рослинного та тваринного світу. Герої Сухомлинського – звичайнісінькі діти, їхні батьки, бабусі, дідусі, а також павучок та мурашка на землі, журавлиний ключ у небі, лелеки, горобчики, берізка, калюжа, маленьке кошеня, зайчик.

Ведуча 2. До вашої уваги *казка «Зайчик і Місяць» (інсценізація).*

Холодно взимку Зайчикові. Вибіг він на узлісся, а вже ніч настала. Мороз тріщить, сніг проти Місяця блищить, холодний

вітерець з яру повіває. Сів Зайчик під кущем, простяг лапки до Місяця, просить:

- Місяцю, любий, погрій мене своїми променями, бо довго ще Сонечка чекати.

Шкода стало Місяцеві Зайчика, він і говорить:

- Іди полем, полем, я тобі дорогу освітлю, прямуй до великого стогу соломи.

Попрямував Зайчик до стогу соломи, зарився в стіг, виглядає, усміхається до Місяця:

- Спасибі, любий Місяцю, тепер твої промені теплі-теплі.

Ведуча 1. З чим можна порівняти нам добру людину?

З небом безмежним в погідну днину.

З сонцем, що сяє і всіх зігріває.

З ніжністю мами, що нас обнімає.

Особливо багато в творах В. Сухомлинського написано про матусю. Саме мама навчає нас бути щирими, чесними. Із мами починається доброта.

Ведуча 2. До вашої уваги *казка В. Сухомлинського «Найгарніша мама» (інсценізація).*

Випало Совеня із гнізда та й повзає лісом. Далеко забилось, не може знайти рідного гнізда. Побачили птахи малого – некрасивого, з великою головою, вухатого, банькатоного, жовторотоного. Побачили та й питають, дивуючись:

- Хто ти такий? Де ти взявся?

- Я – Совеня, – відповідає мале. – Я випало з гнізда, не вмію ще літати і вдень дуже погано бачу. Я шукаю маму.

- Хто ж твоя мама? – питає Соловей.

- Моя мама – Сова, – гордо відповідає Совеня.

- Яка ж вона? – питає Дятел.

- Моя мама – найгарніша.

- Розкажи, яка ж вона, – каже Дрізд.

- У неї голова, вуха й очі такі, як у мене, – відповідає з гордістю Совеня.

- Ха-ха-ха! – зареготали Соловей, Дятел і Дрізд. – Та ти ж потвора. Виходить, і мати твоя така сама потвора.

- Неправда! – закричало Совеня. – Мама в мене найгарніша.

Почула його крик Сова, прилетіла, потихеньку взяла Совеня за лапку й повела до рідного гнізда. Совеня уважно подивилося на свою маму: вона була й справді для нього найгарніша! Найдобріша!

Учень. В небі завжди сонце світить ясно,
А в душі немає пустоти.
Світ тобі всміхається прекрасний,
Якщо є багато доброти.

Ведуча 1. До вашої уваги *казка «Соловей і жук» (інсценізація).*

У садку співав Соловей. Його пісня була дуже гарна. Він знав, що його пісню люблять люди. Того й дивився з погордою на квітучий сад, на синє небо й на маленьку дівчинку, що сиділа в саду й слухала його пісню. А коло Соловейка літав великий рогатий Жук. Він літав і гудів. Соловей припинив свою пісню та й каже:

- Перестань гудіти. Ти не даєш мені співати. Твоє гудіння нікому не потрібне. Та й краще, аби тебе, Жуче, зовсім не було.

Жук гідно відповів:

- Ні, Солов'ю, без мене, Жука, неможливий світ, як і без тебе, Солов'я.

- Ну й мудрець! – всміхнувся Соловей. – Виходить, що й ти потрібен людям? Ось запитаємо дівчинку, вона скаже, хто потрібен людям, а хто ні.

Полетіли Соловей і Жук до дівчинки та й питають:

- Скажи, дівчинко, кого треба залишити в світі – Солов'я чи Жука?

- Хай собі будуть і Соловей, і Жук, – відповіла дівчинка.

Тоді подумала й додала:

- Як же можна без Жука?

Ведуча 2. Друзі! Добро і зло живуть у хатинці, яке називається серцем. Не зачиняйте його від добрих вчинків. Даруйте посмішки один одному, кажіть добрі слова, показуйте свою любов, турботу, хто її потребує і все це повернеться обов'язково до вас. Дуже часто не вистачає доброго слова у стосунках між людьми.

Кажімо більше добрих слів
Знайомим, друзям і коханим.
Нехай комусь тепліше стане
Від добрих наших почуттів.
Нехай тих слів солодкий мед
Чиюсь загоїть рану.

Ведуча 1. Скажи будь-якій людині «Доброго дня!». До вашої уваги *оповідання «Доброго дня!» (інсценізація).*

Лісовою стежинкою ідуть батько і маленький син. Довкола тиша, тільки чути, як десь далеко вистукує дятел та струмочок дзюркотить у лісовій гущавині.

Аж тут син побачив, що назустріч їм іде бабуся.

- Тату, куди бабуся йде? – питає син.

- Зустрічати або проводити, – каже батько й усміхається. – Ось як ми зустрінемося з бабусяю, ти й скажеш: «Доброго дня, бабуся!».

- Навіщо ж казати ці слова? – дивується син. – Ми ж її не знаємо.

- А ось зустрінемося, скажемо бабусі ці слова, тоді й побачиш, навіщо.

Ось і бабуся.

- Доброго дня, бабуся! – каже син.

- Доброго дня, – каже батько.

- Доброго вам здоров'я, – відповідає бабуся й усміхається (*легка музика*).

І хлопчик побачив: усе довкола змінилось. Сонце засяяло яскравіше. Верховіттям дерев пробіг легенький вітерець, і листя заграло, затремтіло. У кущах заспівали пташки – раніше їх і не чути було. На душі в хлопчика стало легко.

- Чому це воно так? – питається син.

- Бо ми побажали людині доброго дня.

Ведуча 2. В.О. Сухомлинський заповідав поспішати робити добро, щоб тепло наших сердець зігрівало усіх добрими вчинками. Саме за допомогою корисних справ і відбувається кругообіг добра в природі.

Перегляд мультфільму «Кругообіг добра в природі»

Закінчимо нашу зустріч словами В.О. Сухомлинського: «Ти живеш серед людей. Не забувай, що кожен твій вчинок, кожне твоє бажання відображається на людях, які тебе оточують. Знай, що є межа між тим, що тобі хочеться, і тим, що можна. Перевірй свої вчинки. Роби все так, щоб людям, які тебе оточують, було добре».

Пісня у виконанні учнів «Бажаємо Вам».

**Ковальчук Галина,
Семенюк Людмила,
Котик Іванна,**
учительки Зорянського НВК
«школа – гімназія» Рівненського
району Рівненської області

ЗАВІТАЙМО ДО БІБЛІОТЕКИ (урок узагальнення та систематизації знань)

Мета: розширювати уявлення дітей про бібліотеку, ознайомити з правилами користування бібліотечними фондами, розкрити значення окремих бібліотечно-бібліографічних понять; викликати бажання стати активними читачами.

Матеріали уроку: «Завітай до бібліотеки!». Василь Сухомлинський «Суперечка двох книг», «Цікаво знати!».

Обладнання: словники (тлумачний, тематичний, іншомовних слів).

Хід уроку

I. Організаційний момент (2 хв).

Вправи на розвиток навичок читання.

Визначення спільної буквеної частини слів.

Учитель. Прочитайте слова правильно і швидко, визначте в них спільну буквену частину.

читальний – читач,

книгами – віршами,

нова – обновити,

завітай – загадка.

1. Читання тексту з дошки.

Учитель. Прочитайте текст, роз'єднуючи слова.

Нікорабель, ніколяска,
ніверховийкінь, нітвоївласніногинедадутьтобітак —
глибокоітакдалекопроникнутивчужікраїни, якцераобитьдобракнижка.

Учитель. Так про значення книги в житті кожного з нас писав іспанський письменник Сервантес. Як можна за допомогою книжки «проникнути в чужі країни»?

II. Перевірка домашнього завдання (8 хв).

Розповідь за картиною ст.13 (відповіді учнів).

III. Повідомлення теми і мети уроку. Мотивація навчальної діяльності (5 хв).

Учитель. А як було б цікаво, коли б з'явилися дерева, на яких замість листя на гіллі росли б книжки. Прийшов би хтось із вас у такий ліс та й нарвав собі цілу корзину книг найкращих. Але дерев немає. А є у нас бібліотеки. У них зібрані різноманітні книжки.

Розділіться на групи і відшукайте тлумачення слова «бібліотека» у словнику.

Сьогодні на уроці ми здійснимо уявну подорож в бібліотеку і навіть послухаємо «Суперечку двох книг».

Мене завжди хвилювало питання: як бібліотекарям так швидко вдається відшукати потрібну книгу в цьому величезному царстві книги (у бібліотеці). А вас це питання хвилювало? Чи задумувалися ви над цим? Отож, сьогодні ми про це поговоримо.

IV. Сприймання та усвідомлення учнями нового матеріалу (10 хв).

Опрацювання тексту «Завітай до бібліотеки!»

1. Підготовка до вивчення нового матеріалу.

Каталог анотація, абонемент, алфавітний каталог, читальний зал, тематичні покажчики.

Учитель. Прочитайте «бібліотечні» слова. З якими із них ви ознайомилися в третьому класі?

Пригадайте їхні значення за допомогою «Короткого словничка читача».

Зрозуміти інші слова вам допоможе текст «Завітай до бібліотеки!».

2. Інтерактивна вправа «Передбачення».

Учитель. Чи можна передбачити за назвою книги чи малюнками, про що йтиме мова в книжці? (у вигляді діалогу «за» і «проти»). Обговорення за методом «прес».

Ключові слова написані на дошці чи на картках.

1. Читання тексту комбінованим способом.

• *Читання вчителем (до «...Марії Чумарної», «Цокає годинничок»).*

Учитель. Що зазначено в алфавітному каталозі? А у тематичних покажчиках? Де у книзі вміщують анотацію?

• *Читання тексту учнями до кінця.*

Учитель. Анотацію до якої книги ви прочитали?

• *Аналіз змісту з елементами вибіркового читання.*

Учитель. Прочитайте, як у творі пояснено слова II стовпчика словникової роботи. Проаналізуйте, що вказують в анотації (на прикладі анотації, вміщеної в підручнику).

• **Вправа на збагачення словникового запасу учнів. Закріплення слів-понять, пов'язаних із бібліотекою (робота в парах).**

Учитель. Щоб ви добре зрозуміли і запам'ятали значення слів, з якими часто зустрічаєтесь у бібліотеці, попрацюйте в парах (тлумачення слів, записаних на дошці).

• *Робота в зошитах.*

V. Узагальнення, систематизація та закріплення вивченого матеріалу (10 хв).

Опрацювання оповідання В. Сухомлинського «Суперечка двох книг».

• *Робота над заголовком.*

Учитель. Прочитайте назву оповідання. Як ви думаєте, про що розповідатиметься у цьому творі? Де можуть відбуватися події?

Групування. Ознайомлення зі змістом оповідання.

Учитель читає, а учні слухають, закривши підручники.

• *Перевірка вміння сприймати на слух незнайомий текст.*

Тест

1. Де сперечалися дві книги?

а) у бібліотеці;

б) у книжковій шафі.

2. Про кого була книга в шкіряній палітурці?

а) про великі перемоги;

б) про великого Завойовника.

3. Книга про Плугатаря і Сівача була...

а) написана золотими літерами;

б) у тоненькій сіренькій обкладинці.

4. Чому Завойовника поглинула безвість?

а) бо він приносив людям війну, страх і горе;

б) бо люди перестали читати про нього.

Відповіді: 1) а; 2) б; 3) б; 4) а.

• Повторне читання оповідання учнями (*мовчки*).

Учитель. Яка із книг була хвалькувата?

Аналіз змісту оповідання.

Учитель. Яка книга була привабливіша на вигляд? Чим вихвалялася книга про Завойовника? На яке питання вона не змогла дати відповідь? Поміркуйте, чому Плугар і Сівач живуть вічно.

- Читання оповідання в особах.
- Опрацювання матеріалу «Цікаво знати!»
- Учні читають цікавинки вголос «ланцюжком».

Учитель. Що з прочитаного ви вже знали? Про що прочитали вперше? Яка інформація вас здивувала?

Інтерактивна вправа «мікрофон»

VI. Підсумок уроку (4 хв).

«Емпатія» – перевтілення

Учитель. Уявіть себе книгою (на голову можна вдягнути корону-книгу). Що б ви порадили своїм одноліткам? Які поради ви б склали дітям?

НАКАЗ!

Я – книжка!

Я – товариш твій!

Ти зберегти мене умій,

Щоб я була нова щораз,

Оберігай мене від кляк!

Гортаєш – пальців ти не слинь,

Оцю погану звичку – кинь!

VII. Домашнє завдання (1 хв).

Підготувати анотацію на книжку, яку порадиш прочитати своїм однокласникам.

Мініч Валентина,

педагогиня-організаторка

Обсіцької ЗОШ І – ІІ ступенів

Рокитнівського району

Рівненської області

СВІТОЧ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ
(виховний захід, присвячений 101-й річниці
від дня народження В.О. Сухомлинського)

Мета: ознайомити учнів із життям та творчістю вченого-педагога, викликати інтерес до його постаті, бажання більше знати, звертатися до думок і життєвих принципів В. Сухомлинського; виховувати доброту, любов та повагу до рідних, друзів, своєї Вітчизни, народу, його історії.

Хід заходу

Вступна бесіда

Учитель. Щедра талантами українська земля подарувала людству не тільки чудових співаків, композиторів, письменників, відомих громадських діячів, талановитих учених, а й визначних педагогів. Серед видатних людей, народжених Україною, одне з найпочесніших місць посідає вчений-педагог Василь Олександрович Сухомлинський. Василь Сухомлинський – багатогранна, відома в усьому світі особистість. І сьогоднішню нашу зустріч ми присвячуємо Людині та Учителю з великої літери – Василю Олександровичу Сухомлинському. Це данина світлої пам'яті великого гуманіста, світоча української педагогіки (*звучить ніжна мелодія*).

Учень 1. Я – вчитель.

Я – любов і відданість,

Віра й терпіння.

Я – радість і співрадість,

Страждання й співчуття.

Учень 2. Я – істина й серце,

Совість і шляхетність.

Я той, що йде, що дарує.

Жебрак і багатий.

Я – вчитель і учень,

Вихователь і вихованець.

Учень 3. Я – той, що прокладає шлях.

І художник життя.

Я – притулок дитинства

Й колискова людства.

Учень 4. Я – посмішка майбутнього

Й смолоскип суцього.

Я – вчитель від Бога

Й співпрацівник у Бога.

Ведучий 1. Ця чудова поезія Шалви Амонашвілі ніби спеціально написана про Василя Сухомлинського. У кожному слові вірша звучить його образ.

Ведучий 2. Бо він Учитель з великої букви. Завжди знав, як навчати, як зацікавити, що треба знати педагогу, щоб діти розуміли його, ставали розумнішими та мудрішими.

Ведучий 1. Сухомлинський говорив: «Людина народжується не для того, щоб зникнути безвісною пилінкою. Людина народжується, щоб лишити по собі слід вічний».

Ведучий 2. Ми по праву можемо сказати, що Сухомлинський залишив по собі незгладимий слід, він належить до найвидатніших постатей світової педагогіки. Із його ім'ям пов'язані збагачення і піднесення педагогічної науки ХХ століття.

Ведучий 1. Усеосяжна, багатоаспектна наукова педагогічна творча спадщина В.О. Сухомлинського з роками не втрачає своєї актуальності, а відкривається все новими й новими гранями. Вона, як зауважує академік М.Д. Ярмаченко, «торкається найважливіших педагогічних проблем і допомагає їх вирішенню на рівні вимог сучасної педагогіки. Це визнано педагогічною громадськістю не лише країни, а й усього світу».

Ведучий 2. До неї постійно звертаються науковці, керівники шкіл, майстри педагогічної праці і вчительська молодь. Чим викликаний такий значний інтерес до педагогічної спадщини Василя Сухомлинського не лише в Україні, а й в усьому світі?

Переконливу відповідь на це питання дають науковці, сучасники видатного педагога, дослідники його наукової і практичної діяльності.

Ведучий 1. Доктор педагогічних наук А.Я. Розенберг вважає, що «В.О. Сухомлинський створив цілісну і досить ефективну систему виховання Людини і Громадянина, систему, спрямовану на всебічний розвиток особистості, показав зразки педагогічної майстерності, запропонував ряд оптимальних методик навчання та виховання, розробив численні рекомендації та поради практичним працівникам, за що завоював вдячність сотень тисяч людей».

Ведучий 2. Спадщина В.О. Сухомлинського – це як педагогічна енциклопедія, життєдайне джерело мудрості і творчої наснаги (*звучить ніжна мелодія*).

Ведучий 1. Є люди, як зірки –

Горять і світять все життя.

Та ні, це не зірки, холодні, мертві.

Вони – серця, засвічені у небі,

Які горять, обігрівають Все і не згаснуть.

Ведучий 2. Ці слова про того, хто 32 роки вів свій педагогічний щоденник, а потім його роздуми ставали книгами. Його напрацювання – це безмежний океан думок, які він виклав у 48

монографіях, понад 600 наукових статтях і більше як 1500 оповідань і казок для дітей.

Ведучий 1. Народився Василь Сухомлинський 28 вересня 1918 року в селі Василівці на Кіровоградщині в незаможній селянській сім'ї, в якій виросло четверо дітей. Усі вони стали вчителями.

Ніколи доля не ходила
До нього з теплим рукавом.
У хаті, бідній колоском,
Його селянка народила.

Ведучий 2. Батько майбутнього вченого-педагога Олександр Омелянович орав, столярував, робив музичні інструменти, вчив цього ремесла і сина. Мати, Оксана Юдівна, працювала в колгоспі, займалася домашнім господарством, зимовими вечорами розповідала дітям казки, а пізніше весь час спонукала свого Василька до вчительської роботи: «Ти розумієш, Васильку, у тебе є хист, дар, талант учителя. Тим людям, у яких немає такого покликання, не варто обирати професію вчителя. А тим, у кого воно є, не варто його губити».

Ведучий 1. Дід Сухомлинського Омелян мав велику бібліотеку. Помираючи, всі свої книжки віддав Василеві. Він мав особливий вплив на онука. Ставши дорослим, Василь часто згадував, як дід йому багато читав і заохочував його до читання.

Ведучий 2. У селі Василівці минули його дитинство і юність. Як і решта селянських дітей, він учився в рідному селі у школі і в 1933 році закінчив семирічку. Влітку 1933 року мати провела молодшого сина Василя до Кременчука.

Ведучий 1. Спочатку Василь Сухомлинський подався в медичний технікум, але незабаром пішов звідти, поступив на робітничий факультет, достроково закінчив його і був прийнятий до Кременчуцького педагогічного інституту на вчителя української мови та літератури, проте через хворобу змушений був залишити навчання.

Ведучий 2. Із 1935 року починається педагогічний шлях В.О. Сухомлинського. У 17 років він став учителем заочної школи недалеко від рідного села. Перевівся на заочне відділення до Полтавського педагогічного інституту, де свого часу навчався Антон Семенович Макаренко. 1938 року закінчує педінститут і здобуває кваліфікацію вчителя української мови та літератури.

Ведучий 1. Із 1938 року і до початку Великої Вітчизняної війни Сухомлинський працює вчителем української мови та літератури та

завідувачем навчальною частиною Онуфріївської середньої школи. У липні 1941 року В. Сухомлинський був призваний до лав Червоної армії. Спочатку вчився на воєнно-політичних курсах у Москві, а з вересня 1941 року він – політрук роти у діючій армії.

Ведучий 2. У січні 1942 року молодший політрук Сухомлинський був важко поранений, захищаючи Москву в битві під Ржевом. Осколок снаряду залишився в його грудях назавжди. Після довгого лікування у шпиталі селища Ува, що в Удмуртії, він просився на фронт, проте комісія не могла визнати його навіть умовно здоровим для військової служби.

Ведучий 1. У червні 1942 року його призначили директором школи і вчителем російської мови та літератури смт. Ува Удмурдської АРСР, де він працював до березня 1944 року.

Як тільки рідні місця були звільнені, він разом із дружиною повернувся на Батьківщину і став завідувачем Онуфріївського районного відділу народної освіти.

Ведучий 2. Добір кадрів, відбудова шкіл, організація харчування, безпосередня допомога дітям-сиротам – це те коло питань, якими приходилось займатися на посаді завідувача відділом освіти. Однак при першій нагоді Сухомлинський попросився на роботу в школу – до дітей, до живої справи.

Ведучий 1. За особистим клопотанням у 1948 році Василь Олександрович стає директором Павлиської середньої школи і беззмінно працює там до кінця своїх днів. У 1948 році це була звичайна, пересічна школа, до того ж ще й майже зруйнована за роки війни. Відомою її зробив Сухомлинський.

Ведучий 2. Тут він реалізувався як педагог, як особистість, як письменник-мораліст. Життя в Павлиші додавало йому сил, почуття внутрішньої свободи. Тут він міг висловлювати свої погляди, відстоювати свої переконання, виявляти свої особисті якості. Діяв самостійно, часто всупереч офіційним вказівкам.

У центрі його уваги перебувають питання організації і керівництва всією навчально-виховною роботою в школі.

Ведучий 1. Педагог, як і філософ, потребує десятиріччя, щоб сформувати свої світоглядні принципи, скласти педагогічні переконання. Багато років пішло на це і в Сухомлинського. Ці 23 роки – найбільш плідний період його науково-практичної та літературно-публіцистичної діяльності. Звичайну сільську школу він перетворив у справжню педагогічну лабораторію, де видобував

скарби вчительської мудрості, в «школу під блакитним небом», «школу радості».

Ведучий 2. У 1955 році сільський учитель В.О. Сухомлинський у Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка захищає кандидатську дисертацію на тему «Директор школи – керівник навчально-виховної роботи», написану на основі багаторічного досвіду. Через рік виходить із друку його перша монографія «Виховання колективізму у школярів».

Ведучий 1. У 50-х роках В. Сухомлинський написав ще кілька монографій: «Педагогічний колектив середньої школи», «Виховання патріотизму у школярів» та інші.

Ведучий 2. На найвищій щабель своєї педагогічної творчості В.О. Сухомлинський піднявся у шістдесяті роки. Саме тоді з особливою силою виявився його яскравий і самобутній талант педагога-дослідника і педагога-публіциста, саме в ті роки він написав свої найкращі книги, статті, художні твори для дітей.

Ведучий 1. Від середини 50-х до середини 60-х років він розробляє свою педагогічну систему. Починаючи з 1960 року виходять із друку такі його праці, як «Духовний світ школяра», «Праця і моральне виховання», «Як ми виховали мужнє покоління», «Виховання особистості в радянській школі», «Павлиська середня школа». Пошуки педагога збігалися із загальним напрямом демократизації суспільства, були підтримані на державному рівні.

Ведучий 2. У 1957 році його обирають членом-кореспондентом академії Педагогічних Наук Російської Федерації, у 1958 році Міністерство освіти УРСР присвоїло йому звання заслуженого вчителя Української Радянської Соціалістичної Республіки, а у 1960 нагороджено орденом Леніна.

Ведучий 1. У другій половині 60-х років Василь Олександрович готує трилогію з проблем формування особистості у загальноосвітній школі: «Серце віддаю дітям», «Народження громадянина», «Листи до сина», які належать до найголовніших, найгрунтовніших його творів. Щодо першої частини трилогії, то вона була вперше надрукована в тодішній Німецькій Демократичній Республіці, а у 1969 році – в Україні. Пізніше, у 1974 році, книга була удостоєна Державної премії УРСР.

Ведучий 2. У 1968 році В. Сухомлинського обирають делегатом Всесоюзного з'їзду вчителів і присвоюють звання Героя

Соціалістичної Праці. Цього ж року він був обраний членом-кореспондентом Академії педагогічних наук СРСР.

Ведучий 1. 2 вересня 1970 року на 52 році життя перестало битися серце В.О. Сухомлинського, до останнього подиху віддане дітям.

Василь Сухомлинський похований недалеко від рідної школи. Він не покинув її навіть після смерті...

Ведучий 2. Але фізична смерть не поклала край життю його творчих надбань, не припинила його служіння школі, учительству, педагогічній науці. Він живе в доброті справ своїх, у серцях вихованців, у буйному розводі його саду, у ярих сходах щедрої ниви, яку засівав золотим зерном (*звучить ніжна мелодія*).

Читець. Василь Сухомлинський –

Для учнів – красиве знайоме ім'я.

А праця його благородна

Мов зіркою в небі сія.

Ті тихі розмови під кленом,

Бажані походи в поля.

Приємним і радісним щемом

Згадає учнівська сім'я.

Казки для дітей пізнавальні

Писав видатний учитель.

А розповіді повчальні

Творив як великий мислитель.

Він серце лишав завжди дітям,

Енергію й силу – роботі.

Щось тихо нашіптував вітам

У казці, у мріях, в турботі.

Виховував учнів в повазі,

В пошані до слова Шевченка.

До рідного отчого краю

Й велику турботу про неньку.

Любив українську мову –

Духовне багатство народу,

І йшов до дітей на розмову

І в яснії дні, і в негоду.

Шукав життєдайні струмочки

Коханої нашої мови,

Щоб діти пили і не знали

Від рідної мови утоми.
Казки Сухомлинського – вічні,
Цікаві, легкі, актуальні.
Листи і поради всебічні,
А постать його – геніальна.

Ведучий 1. Усю свою любов і доброту цей мудрий, надзвичайно ерудований педагог віддав дітям. «Що найголовніше було в моєму житті? – писав В. Сухомлинський. – Без роздумів відповідаю: любов до дітей, щоб стати вихователем дітей треба віддати їм своє серце». У цих, уже крилатих словах Сухомлинського, відображено кредо його життя. А його книга «Серце віддаю дітям» – це привселюдне зізнання, підтверджене працею і щоденними діями великого вчителя.

Ведучий 2. Працював він самовіддано, невтомно і виснажливо. До самозабуття, до самозречення, забуваючи про час, потребу відпочити, подбати про своє здоров'я.

За його влучним висловом: «Ніколи не належав самому собі, своїм інтересам, тим паче забаганкам». Його в них не було. Несподівано для себе (бо ніде правди діти, ніколи про те не думав, а просто працював) і, можливо, для багатьох інших став відомим, авторитетним ученим. До його думок прислухалися і прислухаються відомі науковці як у нашій країні, так і за кордоном.

Ведучий 1. Василь Олександрович Сухомлинський – великий педагог і мудрий учитель. У його палкому серці жила велика доброта та любов до всього світу. Він не лише навчав, а й прищеплював кожній дитині найкращі людські якості, виховував доброту, чуйність, людяність, патріотизм, любов до батьків, до людей, до рідної мови, до рідної землі (*звучить пісня про Україну*).

Ведучий 2. Витоки гуманістичної системи В. Сухомлинського – у народній мудрості, що надихала сільського вчителя на створення культів Вітчизни, Матері, Праці, Природи, Краси, Слова.

Своєю практичною діяльністю він переконливо довів, що добрі почуття йдуть своїм корінням із дитинства, а людяність, доброта, ласка, доброзичливість народжуються в праці, турботах, хвилюваннях про красу довкілля.

Ведучий 1. «Дитина починає пізнавати світ матері і батька. Із того, як говорить мати з дитиною, як ставиться батько до матері. Із цього всього і складаються перші уявлення про добро і зло», – писав Василь Олександрович.

Ведучий 2. Із чого ж починається любов до Батьківщини? За В. Сухомлинським: «Любов до Батьківщини починається із захоплення красою того, що бачить перед собою дитина, чим вона милується, у що вкладає частку своєї душі». Про свою любов до Батьківщини, до України-неньки Василь Олександрович писав так:

Читець. Я був на далекій чужині –
Там небо ж таке голубе,
Та тільки нема Батьківщини,
Нема там, Вітчизно, тебе.
Бо в ріднім краю над землею
Частіша і глибша блакить.
І сонце Вітчизни моєї
Яскравіше в небі горить.
Я слухаю пісні на чужині –
Хороші думки в тих словах,
Але то не крила орлині,
Що є в наших рідних місцях.

Ведучий 1. Сухомлинський відчував велику гордість, що він є сином України, яка має таку чудову солов'їну мову. Із великим піднесенням писав: «Мова великого українського народу – зірка першої величини. Духовне життя нашого братства стало б похмурим і сумним, якби ця зірка не те, що погасла, а навіть якби вона сяяла не так яскраво, як сяє нині».

Ведучий 2. Великих зусиль Василь Сухомлинський докладав для того, щоб учитися в школі було легко й цікаво. Він навіть придумав для неї спеціальну назву – «школа радості». Це означало, що навчання у такій школі мало давати учням радість від здобуття нових знань, від спілкування з друзями та вчителями, від усвідомлення того, що з тебе росте Справжня Людина.

Ведучий 1. Для того, щоб його вихованці росли справжніми людьми, вчитель розробив 10 правил, чого не можна робити. Ми хочемо нагадати їх вам, а ви постарайтеся не забувати і дотримуватися їх.

10 правил про те, чого не можна робити:

1. Не можна ледарювати, коли всі працюють.
2. Не можна сміятися над старістю і старими людьми, про старість треба говорити тільки з повагою.
3. Не можна заходити в суперечку з шанованими і дорослими людьми, особливо зі старшими.

4. Не можна виявляти незадоволення тим, що в тебе немає якоїсь речі.

5. Не можна допускати, щоб мати давала тобі те, чого вона не бере собі.

6. Не можна робити того, що осуджують старші.

7. Не можна залишати старшу рідну людину самотньою.

8. Не можна збиратися в дорогу, не спитавши дозволу і поради у старших.

9. Не можна сідати до столу, не запросивши старшого.

10. Не можна сидіти, коли стоїть доросла, особливо літня людина, тим паче жінка.

Ведучий 2. А якими цікавими і часто нетрадиційними були його уроки! «Школа під блакитним небом» – це також вислів Василя Сухомлинського. Чому так? Тому, що уроки часто проводили не в приміщенні школи, а у «зелених класах», просто неба, у лісі чи саду.

Ведучий 1. Адже саме так і починається любов до своєї країни: з любові до яблуні біля твоїх воріт, до криниці на вулиці, до лелеки в полі. І характер майбутньої дорослої людини виявляється у ставленні дитини до песика чи кошеняти, у повазі до мами й тата, бабусі з дідусем, сусідів, учителів та товаришів.

Ведучий 2. «З малих років учись жити так, щоб тобі було добре, приємно, коли робиш добре для людей, і неприємно, коли зробив щось погане, негідне», – ці слова Василя Олександровича дуже прості й водночас дуже справедливі.

Ведучий 1. Так само прості й зрозумілі його оповідання та казки. «Казка – це, образно кажучи, свіжий вітер, що роздмухує свіжий вогник дитячої думки й мови», – писав Василь Сухомлинський.

Сухомлинський не лише розкрив високу мудрість казки, а й показав, що казка – це друг і вчитель дитини. Вона допомагає їм пізнати навколишній світ, робить їх добрішими. За переконаннями Василя Сухомлинського, саме казка є духовним багатством народної культури.

Ведучий 2. Сам великий педагог склав масу мудрих, цікавих казок. Вони близькі дітям молодшого шкільного віку, зрозумілі, легко сприймаються, допомагають пізнати навколишній світ (*перегляд відеочитань казок Сухомлинського*).

Ведучий 1.

Він залишив назавжди

Слід після себе у світі.

Слід той не зможуть змести

Сиві і славні століття.

Ведучий 2. Велика самобутня педагогічна спадщина Василя Сухомлинського – цілюще джерело людської мудрості, любові, золоті розсипи цінних педагогічних думок, спостережень і порад. З плином часу вона привертає до себе дедалі більше уваги, глибоко вивчається в Україні, Росії та інших країнах світу. Створена й активно працює Українська асоціація імені Василя Сухомлинського (1991 р.), Міжнародне товариство послідовників Сухомлинського (Німеччина, Марбур, 1991), Всекитайське товариство прихильників В. Сухомлинського (1998).

Ведучий 1. Україна запропонувала Міжнародній організації з питань освіти, науки і культури включити до календаря пам'ятних дат ЮНЕСКО 100-річчя з дня народження видатного українського педагога Василя Сухомлинського. У Павлівській середній школі, що носить його ім'я, із 1975 року функціонує педагогічно-меморіальний музей Василя Сухомлинського.

Ведучий 2. Спадщина В.О. Сухомлинського розійшлася по всьому світу та «живе своїм життям». На початку ХХІ століття було надруковано 65 його творів тиражем близько 15 млн примірників. Вони перекладені на 59 мов народів світу.

Бібліотекар. Нестримно біжать дні, минають роки. Закінчується 2019 рік і сьогодні ми стоїмо на порозі 2020 – року сто першої річниці від дня народження великого педагога-гуманіста, відданого своїй Вітчизні, люблячого сина і турботливого батька Василя Олександровича Сухомлинського, чия любов і серце було повністю віддане дітям.

Учитель, герой і поет

З серцем палаючим Данко,

Справжній палкий гуманіст

Щастя творив до останку.

Дбати про щастя інших було основним змістом його життя. «Дорогі мої!, – писав Сухомлинський. – Я буду жити й працювати заради вас, доки в моїх грудях б'ється серце. Ніякі високі звання ані титули не зіпсують мене. Я залишуся таким, як був досі.

Найвище звання на світі – бути Людиною. Бути Людиною і дбати про щастя інших».

Василь Олександрович створив таку навчально-виховну систему, в основі якої – гуманізм. Він як талановита людина з величезним творчим потенціалом зумів принципово, по-новому побачити світ дитини, його духовність у зв'язку з життям, природою, основою християнської моралі та етики. Тому на запитання «до чого ви готуєте вашого сина?» В.О. Сухомлинський відповів: «Бути людиною».

По-різному величають у світі Василя Сухомлинського: великий педагог, педагог світового класу, вчений, учитель учителів, письменник, педагог-гуманіст, боєць, дослідник, публіцист на педагогічній ниві, людина з великим духовним світом, людинолюб, джерело любові, наш сучасник, освітянський подвижник, серцелюб, «метеорит, що з'явився на небосхилі педагогічної науки і дуже швидко згорів», світоч української педагогіки.

В особі Василя Сухомлинського ми маємо дуже могутню постать у нашій педагогіці та літературі. Тож звертаймося до його золотих розсипів, до його мудрих уроків і читаймо, думаймо, зростаймо.

Шановні учні! Ви – майбутні батьки. Педагогічна спадщина великого вчителя як ніщо інше знадобиться вам, коли ви станете татом і мамою. Його казки, легенди, оповідання – це невичерпне джерело виховання підростаючого покоління. Напувайте цією чистою джерельною водою своїх майбутніх діток. Нехай виростають вони здорові, міцні духом, красиві душею.

Отож, шановні учні, читаймо В.О. Сухомлинського, вивчаймо його спадщину. Його твори – це книга ніжності й мудрості великого Учителя і Поета. «Поета, – як писав Віктор Терен, - не тільки тому, що він писав вірші, а тому, що все, до чого доторкалися руки вчителя, його серце, звучало поезією».

Він, великий педагог і письменник, приходить до нас, щоб разом із нами відроджувати дух народу, розбудовувати незалежну Україну. Він був, є і ще довгі роки буде СВІТОЧЕМ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ.

І ми, українці, повинні гордитися, що Україна народила такого видатного педагога світового значення.

Мініч Таїса,

учителька початкових класів
Кам'янського НВК «ЗНЗ І – III
ступенів – ДНЗ» Рокитнівського
району Рівненської області

УРОК ДОБРА І МИЛОСЕРДЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО (позакласне читання в 3-му класі)

Мета: ознайомити учнів із життєвим і творчим шляхом В.О. Сухомлинського, розвивати інтерес до його творчості; дати уявлення про категорії добра і зла; формувати етичні норми поведінки в суспільстві і спілкуванні одне з одним.

Завдання: допомогти учням зрозуміти сенс людського життя, визначити своє місце в ньому. Виховувати в дітей чесність, працьовитість, порядність, відповідальність, доброту, повагу і любов до людей, до рідної землі. Навчати оволодівати мистецтвом спілкування, виручки та взаємодопомоги.

Матеріал для читання: В. Сухомлинський «Дивний мисливець», «Не загубив, а знайшов», «Камінь».

Обладнання: портрет В.О. Сухомлинського, презентація, відеозаписи пісень «Україна – це я» муз. і сл. Тіни Кароль, «Мамочка» муз. і сл. Наталії Май, авторські вірші, виставка творів В.О. Сухомлинського.

План підготовки:

- читання учнями творів В.О. Сухомлинського «Не загубив, а знайшов», «Камінь», «Дивний мисливець»;
- складання віршів та сценарію;
- розподіл між учнями класу слів та віршів за сценарієм;
- підготовка презентації.

Хід уроку

Учитель. Я хочу ознайомити вас із життям і творчістю видатного педагога сучасності – В.О. Сухомлинським. «Людина народжується на світ не для того, щоб зникнути безвісною пилінкою. Людина народжується для того, щоб лишити по собі слід вічний», – писав педагог.

Василь Олександрович – чудовий письменник, учитель від Бога, прекрасна людина. Народився 28 вересня 1918 року в селі Василівка

на Кіровоградщині (нині – місто Кропивницький) у родині селянина-бідняка. У сім'ї було четверо дітей. Усі вони стали вчителями.

Після закінчення Кременчуцького педінституту працював учителем у Василівській семирічці, а у 1948 році став директором Павлівської середньої школи, яка зараз носить його ім'я. У ній створено музей В.О. Сухомлинського.

1 учень. В.О. Сухомлинський написав понад 1200 оповідань і казок для дітей. Кожне з них вчить нас, як вирости справжньою людиною.

2 учень. Гасло всього життя Педагога – «серце віддаю дітям».

3 учень. Героями його творів найчастіше є діти.

4 учень. Ми з вами вже читали багато творів Василя Олександровича. Це – «Оленчин горобчик», «Кінь утік», «Як же це все було без мене», «Як Павлик списав задачу», «Сергійкова квітка», «Я хочу сказати своє слово», «Добре слово і добре діло».

5 учень. Твори В. Сухомлинського вчать нас реагувати на поведінку і вчинки героїв. Більшість із них написані під час безпосереднього спілкування з дітьми.

6 учень. Вони навчають нас доброти, людяності, дружбі, чесності, щирості, відповідальності, працьовитості.

Учитель. Зараз ми прочитаємо оповідання В.О. Сухомлинського «Камінь», «Дивний мисливець», «Не загубив, а знайшов» (*учні читають твори*).

Учитель. Хто головний герой оповідання «Камінь»? Як ви вважаєте, чи правильно вчинив дідусь, прибравши камінь? Чому оповідання названо «Дивний мисливець»? Чого навчає нас цей твір? Як мудрий тато з твору «Не загубив, а знайшов» вчив свого сина працювати? Чому він не сварив сина за зламану лопату?

На жаль, сьогодні за невеликий проміжок часу ми не можемо прочитати багато творів. Тому я склала вірші за мотивами оповідань В.О. Сухомлинського. Ви їх сьогодні послухаете у виконанні учнів класу.

Учитель. Людське життя. Воно радісне і сумне, солодке як мед і гірке як перець. Люди. Їх мільйони і всі вони зовсім різні. Василь Сухомлинський говорив: «Найпрекрасніші і водночас найщасливіші люди ті, хто прожив своє життя, піклуючись про щастя інших». Своє життя за наше щасливе майбутнє віддали тисячі українців, захищаючи рідний край від фашистів у роки Великої Вітчизняної війни.

Маки

В полі маки зацвіли, Кажуть люди маків цвіт,
Цвіт до сонця простягли. Пам'ять тих минулих літ.
В небі жайвір заспівав, Коли йшов жорстокий бій,
Світ веселкою заграв. За свободу, за край свій.

Разом землю боронили,
Від фашистів захистили.
Де солдати полягли,
Тепер маки поросли.

Учитель. Поняття «Батьківщина» для кожного з нас пов'язане з рідним краєм, з образами його благословенної природи. Туманний ранок, золотий осінній день, літні солов'їні світанки і холодні зимові вечори – це все зливається в один образ Батьківщини. Їх любити і берегти вчив у своїх оповіданнях Великий Учитель.

Діти розказують вірші про природу.

Осінь

Дві берізки над ставком, Стало холодно вночі.
Опустили віти. Осінь наступила.
Віє вітер холодком, Та берізкам ідучи,
Тихо шепчуть квіти. Коси розпустила.

І сумують дві сестри,
В їх зелені коси.
Золотисті стрічки,
Заплела їм Осінь.

Осінь

Сонечко за гору сіло, вечір наступив.
В небі високо летіла згряя лебедів.
Їх тривожний крик лунає і несе печаль.
Тихо осінь наступає, вітер листячко зриває
І відносить вдаль...

Сонечко і райдуга

Сонце пити захотіло. За весь день воно стомилось,
Райдугу воно пустило. Бо багато потрудилося.
І від сонця до землі, Гріло луки і сади,
Простягло барвистий міст. Щоб рясні були плоди.

Учитель. Людина починається з дитинства. Вона як ріка, що бере початок із чистих джерел. З давніх-давен стосунки між людьми, взаємопідтримка та дружба були основними в житті. А як слід жити в колективі? (відповіді дітей).

Цьому нас вчать оповідання Василя Сухомлинського (діти розказують вірш за мотивами оповідання «Як Павлик задачу списав»).

Як Павлик задачу списав

Павлик хлопчик був ледачий, працювати не любив.
Тож у подружки задачу він списати попросив.
Зіна хлопця пожурила, та списати все ж дала.
В третій дії Зіна якось числа переставила.
Павлик помилку помітив, в зошит правильно списав.
А на другий день «відмінно» ледар наш отримував.
Зіна зблідла, в неї «добре», як же Павлик так вчинив?
Павлик голову похнюпив і ледь-ледь почервонів.

Учитель. У народі кажуть: «Не все золото, що блищить». Є таке золото, що цінніше, ніж дорогоцінний метал – це людські стосунки, дружба, любов, повага, вдячність, теплі слова. Слово матеріальне, як вода, повітря. Недаремно кажуть: «Слово – не горобець, вилетить – не впіймаєш». Воно має таку силу, що може творити чудеса. Слово може зцілити, а може й убити. Послухайте вірш «Добре слово» за однойменним оповіданням Василя Сухомлинського.

Добре слово

Мала Оля захворіла, застудилась і злягла.
Тож до неї вся родина на провідини прийшла.
Хтось приніс свіжі яєчка, хтось горіхи і медок –
Треба добре харчуватись і недузі не здаватись.
І тоді дитяче личко зяясніє, як вінок.
Всі турбуються про Олю, але дівчинка тяжка.
Молять разом, просять долю, та надія вже слабка.
Раптом двері відчинились і до ліжка підійшла.
Прабабусенька Надія, слово добре принесла.
В мене є одне бажання, аби , квіточко моя,
Ти одужувала швидше, щоб рум'янець засіяв.
І така могутня сила в тих таїлася словах.
Наша Оля піднялася, вогник спалахнув в очах.

Учитель. Добрі, ніжні слова можуть творити дива. Повторюйте їх якомога частіше. Виховуйте в собі найкращі риси характеру.

«Найвище щастя і радість для кожного з нас – спілкуватися з людьми», – писав В.О. Сухомлинський. Це прекрасно, коли звучать між людьми гарні слова. А ще краще, коли люди підкріплюють слова вчинками. Створімо ж «квіточку» хороших, чарівних слів, які називають риси характеру людини. Діти, зараз мої помічники роздадуть вам пелюстки, на яких ви запишете позитивні риси, які повинна мати добре вихована людина. А допоможуть вам у роботі картки-підказки, з яких ви маєте вибрати лише потрібні вам слова (*людяність, доброта, заздрість, дружба, злість, працьовитість, ненависть, чуйність, відповідальність, лінощі, щирість, щедрість, підступність, співчуття, вдячність, зневага, великодушність, самопожертва*). А ми з'ясуємо, хто був найуважніший.

Діти поділяються на групи по 4 учні, отримують пелюстки квітки і записують на них слова. Потім ці пелюстки прикріплюють на дошці та утворюють квітки, які складаються у віночок.

Учитель. Діти, подивіться уважно, що утворилося з квітів на дошці? (*Віночок*). А чому ми з квіток склали віночок? (*Відповіді дітей*).

Учитель. Правильно, бо ми – українці, а віночок є одним із символів України, адже це частина національного одягу дівчат. Ми вивчили багато пісень про Україну і я пропоную заспівати пісню Тіни Кароль «Україна – це ти».

Учитель. Діти, а що є кращим за слова? (*Відповіді дітей*).

Учитель. Звичайно, добрі справи. Про це В.О. Сухомлинський написав в оповіданні «Не загубив, а знайшов». У ньому розповідається, як мудрий тато навчив сина працювати. Послухайте вірш за мотивами цього оповідання.

Не загубив, а знайшов

У дванадцять років сина працювати татусь навчав.

Дав йому нову лопату й скопати город сказав.

Та трудитись син не вмів ще, важко землю оброблять.

Але з кожним часом краще наловчився він копати.

Грядку всю скопав хлопчина, враз лопату поламав.

Повинився батьку й каже, що зробив усе, що мав...

- Не хвилюйся, любий сину, адже більше ти знайшов,

Бо бажаннячко трудитись і до тебе вже прийшло.

Учитель. Діти, а як ви хочете, щоб до вас ставились? (*Відповіді дітей*). Усім вам приємно, коли вас люблять, хвалять, роблять для вас добро, зігрівають теплом і дарують вам свою посмішку. А що потрібно робити, щоб було добро серед людей? (*Відповіді дітей*). Правильно, треба самому дарувати тепло, щирість і бути щедрим на добрі вчинки. Про це Василь Олександрович написав в своєму оповіданні. Послухайте вірш «Гніздо»:

Влітку в поле ми ходили, бо пшеницю там косили.
В ній гніздечко ми знайшли, пташенята там жили.
Завтра тут комбайн пройде, пташеняток не знайде.
І загинуть всі малята, не побачать маму й тата.

В небі жайворон літає, і тривожно закликає,
Порятуйте моїх діток, добрі справи правлять світом.
Ми гніздо в руки взяли, і у просо понесли.
Мама-жайвориха сміло до гнізда вмить полетіла.

Довго діток щось учила, потім пісня задзвеніла.
Про сонечко і росу, добрі справи і красу.
Про наш рідний милий край,
Про багатий урожай.

Рефлексія

Учитель. Сьогодні ви ознайомилися лише з невеликою кількістю творів В.О. Сухомлинського. Кожен із них захоплює читача, переносить у цікавий світ неймовірних пригод. Тож читайте твори великого Учителя, виховуйте в собі найкращі людські чесноти. «З малих років учись жити так, щоб тобі було добре, приємно, коли робиш добре для людей, і неприємно, коли зробив щось погане, негідне», – закликав В.О. Сухомлинський.

Отже, звертаймося до його золотих розсипів, до його мудрих уроків і читаймо, думаймо, зростаймо!

Він залишив назавжди
Слід після себе у світі.
Слід той не зможуть змити
Сиві і славні століття.

Нестерчук Людмила,
вчителька Томашгородського НВК
«Школа І – ІІІ ступенів-ліцей»
Рокитнівського району
Рівненської області

ЗАВІТАЙМО, ДРУЗІ, НА ГОСТИНУ
*(виховна година за твором В.О. Сухомлинського
«Бджілка і Гарбузова квітка»)*

Мета: вчити уважно слухати твір, аналізувати поведінку героїв твору, порівнювати поведінку героїв із власною, зі своїми вчинками; розвивати пізнавальну активність, мислення, слух, увагу, зв'язне мовлення, творчі здібності; виховувати позитивне ставлення до творів художньої літератури, бажання спілкуватися, висловлювати свої думки; виховувати такі моральні якості, як гостинність, працьовитість; виховувати повагу до гостинних, працьовитих людей; виховувати любов до природи.

Ключові слова: прикметники, що характеризують якості гостинної людини; гостинність, працьовитість.

Матеріали: оповідання В.О. Сухомлинського «Бджілка і Гарбузова квітка», ілюстрації до нього, портрет В.О. Сухомлинського; дидактична гра «Що із чого?»; папір і фарби за кількістю дітей.

Хід заняття

Учитель. Діти, сьогодні ми з вами познайомимося з новим оповіданням, яке ознайомить вас з однією із моральних якостей – гостинністю.

- Як ви розумієте слово «гостинність»?
- Яку людину можна назвати гостинною?
- Чи подобається вам запрошувати у свій дім друзів?
- До кого ви любите ходити в гості і чому?
- Перерахуйте якості гостинної людини.
- Поміркуйте і розкажіть, які з цих якостей притаманні вам і вашим близьким.

Учитель. Послухайте основні правила, яких необхідно дотримуватися при запрошенні гостей:

- якщо ти запросив друзів у гості, не шкодуй для них своєї уваги, часу та іграшок;

- увічливий господар після приходу гостей завжди припиняє розмови по телефону і перегляд телепередач;

- щоб гості не сумували, потрібно придумати, як їх розважати. Із друзями можна пограти в цікаві ігри, розв'язати кросворди, загадки, потанцювати або влаштувати домашній показ мод;

- будь гостинним і щедрим! Разом із мамою чи бабусею продумай, чим можна пригостити своїх друзів;

- не забудь подякувати гостям за те, що вони прийшли і разом з тобою відпочили.

Учитель звертає увагу на портрет В.О. Сухомлинського.

Учитель. Які твори В.О. Сухомлинського ви пам'ятаєте? Зараз ви прослухаєте оповідання В.О. Сухомлинського «Бджілка і Гарбузова квітка». Сідайте зручно та слухайте уважно.

Бджілка і Гарбузова квітка

Полетіла Бджілка в поле за медом далеко-далеко. А сонечко вже сідає. Знайшла Бджілка велике гарбузове поле. У гарбуза квіти великі, пелюстки жовті, яскраві, як сонце. Літала Бджілка від однієї квітки до іншої, збирала мед. Підвела голову, подивилася навколо і закричала по-бджолиному від страху: сонечко зайшло, в небі зірочки мерехтять. В полі цвіркун співає.

«Що ж мені тепер робити?» – думає Бджілка.

«Сідай до мене на пелюстки, – говорить їй Гарбузова квітка, – переночуєш, а ранком полетиш додому».

Сіла Бджілка на солодкі тичинки, закрила її квітка своїми пелюстками. Спить Гарбузова квітка. Спить Бджілка, спить поле. Увесь світ спить.

Тільки зірочки в небі мерехтять. Ось і сонечко з'явилося із лісу. Гарбузова квітка відкрила пелюстки. Прокинулася Бджілка. Час додому летіти. Але в маленькому бджолиному серці щось затремтіло – сумне і тепле. Щось утримувало Бджілку біля квітки.

Вклонилося низенько Гарбузовій квітці і сказала: «Спасибі тобі, Квітко, за гостинність», – Квітка зітхнула, ніяк не хотілось розлучатися з Бджілкою. Але сонечко вже піднялося, над землею співав жайворонок в небі, літали метелики – почався день. Бджілка покружляла над Гарбузовою квіткою і полетіла додому, понесла мед діткам.

Бесіда за змістом твору

- Куди полетіла Бджілка за медом?
- Чи довго вона збирала мед на полі?
- Як можна охарактеризувати Бджілку? Яка вона? (*працьовита*)
- Що трапалося з Бджілкою?
- Хто запросив переночувати Бджілку до себе?
- Як ви гадаєте, чому Бджілці було важко розлучатися з Гарбузовою квіткою?
- Яким словом можна описати Гарбузову квітку? (*гостинна*)
- Якщо ви зустріли добрих людей, чи важко вам з ними розлучатися?

Фізкультхвилинка

Сіла бджілка на травичку

І рахує рахівничку:

Раз, два, три – наша бджілонько, лети!

Крильця вже за головою,

Тож дивись перед собою.

Крильця зводимо вперед

Знов, як бджілки, ми літаєм,

Крильця зводим, розправляєм.

Дидактична гра «Що із чого?»

Учитель пропонує дітям уявити себе бджілками, наголошує на тому, що бджоли виконують важливу роль у природі. Вони запилюють плодові рослини. На якій квіточці побуває бджілка, то з тієї квітки обов'язково виростає плід. Діти-бджілки вибирають квітку, і майбутній, на їх думку, плід.

Учитель. «Хто людям свою домівку відкриває – той без друзів не буває».

Обговорення прислів'я

Учитель разом із дітьми роздивляється малюнки, які діти намалювали зі своїми батьками, про прихід гостей.

- Що нового дізналися на занятті?
- Що найбільше вам сподобалося?
- Які нові слова запам'яталися?
- Що вас здивувало?
- Чим вразило вас оповідання Сухомлинського?

Нестерчук Людмила,
вихователька групи продовженого дня
Томашгородського НВК «школа I – III
ступенів – ліцей» Рокитнівського
району Рівненської області

РОСТИ-ВИРОСТАЙ, ПРО ПРИРОДУ ДБАЙ (виховна година за творами В. Сухомлинського)

Мета: формувати уявлення дітей про охоронну діяльність природи в Україні. Розширювати і збагачувати знання дітей про природу рідного краю. Підводити дітей до усвідомлення єдності життя і здоров'я людей та стану природного довкілля, необхідності користування дарами природи так, щоб не зашкодити довкіллю. Виховувати пізнавальну активність у дітей, бажання пізнавати та берегти природу, формувати основи екологічного мислення.

Попередня робота: розучування віршів про ліс та природу, читання казок В.О. Сухомлинського про природу. Бесіди про птахів, розучування віршів, прислів'їв про птахів, пісні «Бережіть природу».

Хід заняття

Учитель. Діти, сьогодні ми з вами будемо говорити про нашу матінку-природу, про те, що її треба захищати і берегти, любити і плекати, бо вона дуже багато дає людям корисного, і ми повинні їй за це дякувати і платити добром. Підемо в свій березовий гайочок?

Озирніться всі навкруг,
Нас вітає весняний луг.
Ми травичку не зімнемо –
На носочках всі підемо.
Ноги вище піднімаєм,
Кущики ми не ламаєм.
А квіточки обійдем,
Красу луків збережем.
Акуратно ми йдемо,
У гайочок спішимо.

Учитель. Ось ми і прийшли у гайочок. Діти, а хто із вас був у лісі? Чим багатий ліс? Які дерева ростуть у лісі? Які квіти? Чи можуть рости на вербі груші? А що потрібно, щоб росли дерева, рослини?

- Діти, подивіться, лежить березова гілочка – якась погана людина її зламала. Чи добре вона зробила?

Читають вірш:

Зламав Івасик гілочку березову
І кинув, як награвсь, її додолу.
Веселий він побіг собі додому,
Вона ж лежить на гнилиці рудому.
В її прожилках не бродити соку,
Не гріти мрію ніжну і високу.
Івась у ліжку спить спокійно, тихо.
Невже не знає він, що скоїв лихо?!

Вчитель. Діти, чи можна так вчиняти із деревами, кущами? А яку користь приносить ліс людям? Як ліси очищають повітря? А що може загрожувати лісу? Чому може виникнути пожежа? Що треба робити, якщо ви бачите, що горить ліс? Чому не можна вирубувати дерева? А давайте згадаємо, які казки В.О. Сухомлинського ми читали про ліс («Відломлена гілка», «Зрубали вербу», «Соромно перед соловейком»). Давайте поговоримо з вами про те, що ще не можна робити в лісі.

Дидактична гра «Що можна, а що ні?»

Відгадайте загадку: «Без кого в лісі було б сумно?» (*без птахів*). Так, без птахів, бо вони не тільки приносять велику користь деревам і садам, але й ще покращують настрій своїм співом. Давайте послухаємо їх спів. Діти, а як ми можемо оберігати та допомагати птахам? Давайте пригадаємо прислів'я про птахів:

Де багато пташок, там немає комашок.
Ластівка день починає – соловейко кінчає.
Одна ластівка весни не робить.
Горобець маленький, а сердечко має.

Дидактична гра «Відгадай птаха за описом»

- 1) Що воно за дивина – світла денного боїться,
Дзьоб гачком – великі очі і не спиться їй щоночі.
Ху-ху-ху – кричить вона. Відгадали? Це – ...(*сова*).
- 2) Хто комах з кори виймає, про здоров'я лісу дбає? (*дятел*).
- 3) Перший він приніс весну, пробудив усе від сну. Заспівав він під вікном, і зовуть його... (*шпаком*).
- 4) А яку пташку в лісі називають скрекотухою? (*сороку*).

Учитель. Діти, подивіться, а хто це поспішає? Так, це мурашки. Вони завжди дуже заклопотані. А чи знаєте ви, чим вони так зайняті? Так, вони санітари лісу, опилують квіти...

Мурашка билинку
Додому несе,
Хоч важко їй,
Що тут сказати.
Полагодить треба
Мурашник, а ще,
Бо дощик
Намочить маляток.
Старанно працює
Мурашка мала,
Щоб була щаслива
Велика сім'я.

Учитель. А що ми можемо для них зробити, чим допомогти? (*Огородити їх будиночок (мурашник), щоб ніхто ненароком його не зруйнував*).

З неба сонце погляда,
Світить нам і гріє.
Та дощу давно нема,
Хоч земля йому радіє.

- Діти, а в давнину люди закликали дощик, і діти, граючись, вчилися цьому.

Українська народна гра «Іди, іди, дощику!»

Учитель. Діти, ось і наші квіти. Які квіти у нас ростуть? А які садові квіти ви знаєте? Назвіть польові квіти.

Відгадайте загадки

1) Білі кульки на стеблах
Красуються в полі.
Повіє легенький вітерець –
Стебла стануть голі! (*Кульбаба*)

2) В мене платтячко біленьке,
В мене кісоньки жовтенькі.
Зелененькі панчішки,
Та не горда я нітрішки.
Я расту у лісі й в лузі,
Де ж це мої друзі? (*Ромашка*)

- Діти, квіти мають лікувальні властивості. Кульбаба – лікує печінку, а конвалія – серце.

Учитель:

Ці квіточки ніжні, такі білосніжні!

Тоненькі, тендітні, ласкаві, привітні.

Послухай, як срібно дзвенить голосок:

Не треба, не треба зривати квіток!

- Чому квіти звертаються до нас з таким проханням? Чи можна рвати квіти?

Коли йдеш ти садом, полем, лугом,

Будь завжди природі вірним другом.

Ти скажи їй: «Зеленій, живи!».

Коли ж лісом будеш ти іти,

То посій зернятко доброти.

Побажай і дереву, і пташці,

Щоб жили вони у мирі і у щасті.

Учитель. Діти, давайте почитаємо плакати і запам'ятаємо ці правила поведінки, коли ви будете на природі:

- Не можна ламати гілок дерев!
- Не можна зривати і витоптувати квіти!
- Не можна ловити метеликів!
- Не можна руйнувати мурашники!
- Не можна знищувати жаб, ящірок!
- Не можна руйнувати пташині гнізда!
- Не можна збирати букет із лісових квітів!
- Ходити можна тільки по стежках!

Звучить пісня «Бережіть природу!».

Прит Тетяна,
вчителька математики
Томашгородської ЗОШ I – III ступенів
№ 3 Рокитнівського району
Рівненської області

**ВИДАТНИЙ УЧЕНИЙ ТА ПЕДАГОГ
ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ: ВІДНОШЕННЯ І ПРОПОРЦІЯ
(урок математики в 6-му класі)**

Мета: освітня – узагальнити знання, вміння та навички знаходити відношення чисел і величин, невідомого члена пропорції; розвивальна – розвивати вміння спостерігати, знаходити закономірності, аналізувати; виховна – формувати ціннісне ставлення до сім'ї, родини, людей; ознайомити учнів із життям видатного вченого-педагога В.О. Сухомлинського; виховувати доброту, любов та повагу до свого народу, його історії.

Обладнання: різнокольорові картки із завданнями для роботи в парах і групах, картки з рефлексії, картки «Мої успіхи на уроці», портрет В.О. Сухомлинського.

Тип уроку: формування знань, умінь, навичок.

Форми, методи та прийоми роботи: слово вчителя, кросворд, релаксація, бесіда, «випереджувальне завдання», «навчаючись вчуся», «емоційне поглажування», «асоціативний куц», «мікрофон», робота в парах, робота в групах.

Очікувані результати: учень пояснює, що таке відношення, пропорція; розв'язує вправи, що передбачають знаходження відношень і величин, невідомого члена пропорції; має навички роботи в парах та групах; вміє креативно мислити та оцінювати себе.

Хід уроку

I. Етап орієнтації.

Учитель. Добре слово душу зігріває. Зігрійте душу один одному, записавши добре слово в зошит сусіда по парті.

II. Етап цілепокладання.

Учитель. Сьогодні у нас, діти, незвичайний урок. На уроці ви будете вдосконалювати вміння знаходити відношення чисел і величин, невідомий член пропорції та ознайомитеся із життям видатного вченого-педагога Василя Сухомлинського. А яким, на вашу думку, має бути вчитель?

Учитель. Складемо асоціативний куц.

Учитель. Що ви очікуєте від сьогоднішнього уроку? Отримайте, будь ласка, картки «Мої успіхи на уроці».

Мої успіхи на уроці

1. ПІБ учня _____.
2. На який бал я сподіваюся _____.
3. На який бал я працював _____.
4. Бал учителя _____.

ІІІ. Етап проєктування.

Учитель. Діти, вам додому було дане випереджувальне завдання: опрацювати тему «Пропорція». Зараз ви об'єднаєтеся у три групи і поділіться один з одним знаннями з даної теми.

Виконаємо вправу «мікрофон». Прізвище учителя, який був наділений саме тими якостями, які ви назвали, дізнаєтеся, коли дасте відповідь на запитання (після кожної правильної відповіді учнів відкривається відповідна буква).

- Що називають відношенням двох чисел?
- Що показує відношення?
- Сформулюйте основну властивість відношення?
- Знайдіть відношення 2 до 7?
- Що таке пропорція?
- У пропорції $m : n = p : k$ назвіть крайні і середні члени пропорції.
- Сформулюйте основну властивість пропорції.
- Як можна міняти члени пропорції?
- Хто з давньогрецьких учених виклав теорію відношень та пропорцій?

- Чому $27 : 9 = 3 : 1$?
- Знайдіть відношення величин 200 см^2 до 1 дм^2 .
- У пропорції $25 : 5 = 60$ назвіть крайні і середні члени пропорції. Із пропорції $x : 4 = 5 : 25$ утворіть нову пропорцію.

(Відповідь: Сухомлинський).

Учитель. Дорогі мої учні! Саме Василю Олександровичу Сухомлинському – великому вченому-педагогу, який серце віддав дітям, у книжках якого ми можемо знайти відповіді на найбільш хвилюючі питання, що перед нами ставить сьогодні життя, ми присвячуємо сьогодні наш урок (*учні коментують епіграф уроку*).

Погляньте на портрет талановитого вчителя і письменника. Свічка доброти, щирості і любові освітлює образ В.О. Сухомлинського.

IV. Етап організації виконання плану діяльності.

Учитель. Щоб дізнатися, коли народився Василь Сухомлинський, вам потрібно виконати таке завдання: дописати відсутній член пропорції.

1) $x : 56 = 5 : 10$; 2) $54 : 18 = 27 : x$; 3) $4 : 2 = x : 959$;

Відповідь: 28. Відповідь: 9. Відповідь: 1918.

Учитель. Василь Сухомлинський народився 28 вересня 1918 року на Кіровоградщині в сім'ї селянина. Односельці всі так полюбили хлопчика, що називали його як польову квітку – Васильок. Він ріс допитливим хлопчиком. Навчався Василь Олександрович у Васильківській семирічній школі, а 1934 року вступив на перший курс до Кременчуцького педінституту, а потім заочно закінчив Полтавський педінститут. Сімнадцятирічним юнаком Василь Сухомлинський розпочинає свою педагогічну діяльність.

Але щоб дізнатися про наступні сторінки його життя, вам потрібно знайти значення виразів. Об'єднайтеся в три групи за кольором карток (картки складені вдвоє), які ви отримали. Кожна з груп виконає запропоноване завдання.

Завдання для I групи.

Учитель. Як зміниться відношення a v , якщо число a збільшити у 2 рази?

Діти. Збільшиться у 2 рази.

Завдання для II групи.

Як зміниться відношення $a : v$, якщо число a зменшити в 3 рази?

Діти. Зменшиться у 3 рази.

Завдання для III групи.

Учитель. Як зміниться відношення $a : b$, якщо число b зменшити у 5 разів?

Діти. Збільшиться у 5 разів.

Учитель. Розгорніть картки і один з представників кожної з груп має прочитати інформацію, записану в ній.

Інформація картки № 1.

Із серпня 1941 року Василь Олександрович був політруком у діючій армії на Західному й Калінінському фронтах. 9 лютого 1942 року його тяжко поранено в руку. Хірурги хотіли її ампутувати. Але він не дав цього зробити, усе твердив: «Ні! Я – вчитель!». Саме це, мабуть, і врятувало його.

Інформація картки № 2.

Із червня 1942 року по березень 1944 року В.О. Сухомлинський працює директором середньої школи й учителем російської мови та літератури в селі Ува в Удмуртії.

Інформація картки № 3.

У 1948 році Василя Олександровича на його прохання призначили директором Павлиської середньої школи. Керував він цією школою до кінця свого життя і 22 роки в Павлиші стали плодотворним періодом науково-практичної й літературно-публіцистичної діяльності педагога.

Учитель. В.О. Сухомлинський, працюючи в школі, надавав неабиякого значення фізичному розвитку дітей. Тому, взявши до уваги його поради, я проведу фізкультхвилинку. Рухаємося і співаємо під музику.

- Більше працюєш – краще живеш,
- Краще живеш – більше людям даєш,
- Старим і малим, і тим, хто в біді,
- А буде потрібно – допоможуть тобі.

І ще кожен із вас отримає пам'ятки з порадами В.О. Сухомлинського щодо самовиховання у фізичній культурі.

Учитель. Працюючи в тих самих групах, розв'яжіть рівняння:

1) $600 : 200 = x : 16$;

Відповідь: $x = 48$.

2) $3x : 100 = 45 : 3$;

Відповідь: $x = 500$.

3) $2x : 100 = 4,5 : 0,3$;

Відповідь: $x = 1500$.

Учитель. Розв'язавши рівняння, ви отримали серед відповідей числа: 48, 500, 1500. Ці числа пов'язані з науково-практичною й літературно-публіцистичною діяльністю В.О. Сухомлинського. Він написав 48 книжок, 500 статей, 1500 казок та оповідань для дітей. А які твори Василя Олександровича ви, діти, читали? Які сподобалися найбільше?

Учитель. А от із дитячих творів мені найбільше подобається мініатюра «Калюжа». Раджу і вам прочитати її.

Зараз, діти, будете працювати в парах. Знайдіть собі пару за кольором смайлика і виконайте запропоноване завдання. Після цього ви отримаєте ще одну інформацію про великого педагога.

1) $3(x + 48) : 9 = 52,8 : 2,2;$

$$\frac{18}{54} = \frac{12}{x + 12};$$

2) $4 : x = 20 : 7;$

3) $39,1 : x = 2,3 : 5;$

4) $(2y - 1) : 4 = 5 : 2;$

5) $(4 + x) : 7 = 9 : 10.$

Учитель. 2 вересня 1970 року перестало битися серце великої людини, заслуженого вчителя України, Героя Соціалістичної праці – Василя Олександровича Сухомлинського. Його праці видано 53 мовами світу, загальним тиражем 15 млн примірників. Найбільш відома його книжка «Серце віддаю дітям» надрукована 30 мовами світу. Ця книга та «100 порад учителю» є моїми настільними книгами.

V. Контрольно-оцінювальний етап.

Учитель. Ось і підходить наш урок до кінця. Продовжіть, будь ласка, речення:

- Сьогодні на уроці ...
- Тепер я знаю ...
- Мені на уроці ...

Учитель. Здайте, будь ласка, картки «Мої успіхи на уроці». Я їх доповню своїми балами.

Учитель. Великий педагог В.О. Сухомлинський сповідував на диво прості закони моралі, які так важко даються багатьом: «не вбивай», «не кради», «не будь нечесним свідком», «поважай батька свого й матір свою», «не твори собі кумирів». Ці старозавітні заповіді, на яких віками ґрунтувалося людство, Сухомлинський доносив до учнів за допомогою казок, притч, художніх мініатюр і це

в роки, коли християнська мораль і гуманізм були фактично поза законом, у часи розквіту комуністичної ідеології. І ви, діти, будете вчитися добра, людяності, любові до людей, читаючи твори цього геніального педагога.

Прокопчук Софія,
заступниця директора Рівненського
навчально-реабілітаційного центру
«Особлива дитина»

ДОБРА СПРАВА – НАЙВИЩА СВЯТИНЯ (*проект «Світлиця добра і любові»*)

Мета: сформувати в учнів духовно-морально цінності: доброту, милосердя, справедливість, прагнення допомогти ближньому у скрутну хвилину, любов один до одного, до природи, розвивати спостережливість, увагу, словесно-логічне мислення, творчі здібності, пробуджувати інтерес до прекрасного, виховувати любов і повагу до батьків і рідних, дбайливе ставлення до оточуючих, природи.

Обладнання: відеопрезентація проекту, музичний супровід, фотовиставка, вернісаж ілюстрацій до казок В.О. Сухомлинського.

Форма проведення: зустріч у світлиці «Добра і любові».

Звучить мелодія

Ведучий 1. Доброго дня!

Ведучий 2. Доброго дня, дорогі діти, батьки, вчителі!

Ведучий 1. «Добрий день!» – і стає веселіше,
«Добрий день!» – просто й світло стає.

Ведучий 2. Ці слова – від простого простіше,
Але скільки тепла у них є,
Ласки ніжної й світла ясного.

Ведучий 1. В двох словах стільки є доброти,
Що від цього вітання людського
У душі можуть квіти цвісти.

Ведучий 2. Тож вітаймося просто і щиро,
Хай слова ці всім ласку несуть.

Ведучий 1. Побажання любові та миру
Хай у душах постійно живуть.

Звучить пісня «В цьому залі друзі всі».

Ведучий 1. Посміхнімось тим, хто зліва від нас...

Ведучий 2. Посміхнімося і тим, хто справа від нас...

Ведучий 1. І всі відчули, як цей зал наповнився теплом наших сердець, усмішками, добрими побажаннями, думками, мріями...

Ведучий 2. Для нас, людей, це так важливо...

Ведучий 1. Адже кожна людина у цьому світі починається з любові, добра.

Ведучий 2. Людина починається з добра,

Із ласки і великої любові,

Із батьківської хати і двора,

З поваги, що звучить у кожному слові.

Людина починається з добра,

З уміння співчувати, захистити.

Це зрозуміти всім давно пора,

Бо ми прийшли у світ добро творити.

Людина починається з добра,

Із світла, що серця переповняє.

Ця істина, як світ, така стара,

А й досі на добро нас надихає.

Любов Забаишта

Ведучий 1. Упродовж чотирьох місяців цього навчального року в нашому центрі було організовано загальношкільний проєкт «Світлиця добра і любові».

Ведучий 2. Світлиця – це чиста, привітна, гостинна кімната української оселі. Наша «Світлиця» – це наш центр. Дякуючи спільним зусиллям, наша світлиця збагачується добром і любов'ю. Запрошуємо всіх переглянути відеосюжет «Світлиця добра і любові».

Перегляд відеосюжету «Світлиця добра і любові».

Ведучий 1. У понятті слова «світлиця» домінує світле, позитивне начало, а саме – добро. Будь-який дім без людини, родини – порожній і холодний... Уявімо собі всього лише на секундочку людину без добра у серці, а родину без згоди, порозуміння, любові, миру, затишку?

Ведучий 2. Ось чому ми вирішили наповнити нашу «Світлицю» добрими справами. У супутники нашого життя ми обрали такі моральні чесноти, як доброта, увага, чуйність, милосердя, толерантність, чесність, повага, щедрість, справедливість, гідність, повага до людей, терпимість, благородство, вірність, мужність,

великодушність, витримка, щирість, жертовність, скромність, сміливість, співчуття, працелюбність, бережливість.

Звучить пісня «Про добро».

Ведучий 1. Люди дуже часто говорять про те, що потрібно творити добро, і тоді світ стане кращим. «За добро добром відплачують» – говорить народна мудрість.

Ведучий 2. Кожен погодиться, що невдячні люди трапляються навколо нас. Можливо, злом вони за добро не відплачують, але й подяки від них не дочекаєшся.

Ведучий 1. Чому ж так важливо творити добро? Мабуть, тому, що це потреба людини – посміхнутися комусь, простягнути руку, привітатися. Допомогти перейти вулицю, зігріти того, хто змерз, відвідати хворого і просто сказати добре слово підтримки.

Ведучий 2. Дуже правильна думка «Творити добро – це потреба людини». Адже, коли твориш добро, сам відчуваєш якесь радісне задоволення та природну гордість, яка є супутницею чистого сумління.

Перегляд пантоміми з елементами танцю за твором В. Сухомлинського «Людина принесла життя»

Ведучий 1. То що ж таке добро? Насамперед це категорія етики, якою позитивно оцінюють певну поведінку, явища чи події. Добро – благо, моральне, правильне, стверджувальне, позитивний початок, корисне, позитивне. Протистоїть злу, поганому, руйнівному, негативному початку.

Ведучий 2. Людській волі властивим є бажання добра, краси або правдивого щастя. Кожна людина гостро відчуває природне бажання добра, яке б зробило її правдиво щасливою. Бажання добра, яке б зробило людину щасливою, не є чисто гіпотетичним бажанням, це вроджена основа в самій людській природі, а природа є постійною і стабільною, знаходиться в усіх людях, усіх місцях, усіх часах.

Ведучий 1. Сказав Господь: «Збирай скарби на небі».

А як їх там збирати, знаєш ти?

В журбі і в щасті, в будь-якій потребі

Плекай свій скарб: це – **серце золоте.**

Роби добро і не чекай подяки,

Шукай повсюди чисте і святе,

Та обминай спокуси усілякі –

Отак здобудеш **серце золоте.**

Ти добрий з усіма і неледачий,

Та журишся і думаєш про те,
Що справ твоїх ніхто, мовляв, не бачить? –
Бог бачить твоє **серце золоте**.
І у лиху, нерадісну годину,
Як посмішка недобра розцвіте,
Звелить Господь: «Облиште цю дитину!
У неї серце справді золоте!».

Галина Манів

Ведучий 1. Буває, що людина говорить красиві слова та обіцянки, але це ще не нічого не значить. Потрібно підкріпляти свої слова реальними вчинками.

Ведучий 2. Є люди, які бояться чинити добро, тому що невпевнені, що їм за це віддячать. Щасливий той, хто робить добрі справи безкорисливо, не сподіваючись на вигоду. Від цього він отримує велику, безмежну радість.

Звучить пісня «А я бажаю вам добра».

Ведучий 1. Так, найщасливіші люди – ті, хто вміє допомагати іншим просто за покликом своєї душі. І для них це так само природно як дихати. Оточуючі інколи вважають таких людей «не від світу цього».

Ведучий 2. Пам'ятаймо, що «добрий розум робить легким будь-який спосіб життя» (Г. Сковорода).

Ведучий 1. Добро не лежить на дорозі, його випадково не знайдеш. Добра людина в людини вчиться (Ч. Айтматов).

Перегляд вистави з елементами казкотерапії за твором В. Сухомлинського «Білка і Добра Людина».

Ведучий 2. У народі кажуть: «Світ не без добрих людей». І це дійсно так. Адже є багато добрих, чуйних людей, які завжди прийдуть на допомогу нужденним і словом, і ділом. Упродовж нашого проєкту ми познайомились із такою людиною. Це – великий педагог Василь Олександрович Сухомлинський, який протягом усього життя творив добро, допомагав усім, хто цього потребував.

Ведучий 1. У творах Василя Олександровича оспівується доброта, бо він був доброю людиною і хотів, щоб усі діти вирости добрими, чуйними, працьовитими, щоб любили тата і маму, свою рідну домівку і нашу велику прекрасну Батьківщину.

Ведучий 2. Так, його твори носять виховний характер, тому що це був письменник усім своїм серцем – педагог за покликанням.

Перегляд відеопрезентації «Життя і творчість В.О. Сухомлинського».

Ведучий 1. Повір у силу доброти,
Добро завжди сильніше злого,
Дає наснагу, щоб цвісти
І світлу обирать дорогу.
Повір у силу доброти,
Що на торжку не продається,
Що кривди розбива пласти,
Красою тулиться до серця.
Повір у силу доброти,
Що має долю роботящу,
Що хоче, щоб і я, і ти –
І все було у світі краще.

Звучить пісня «На добро».

Ведучий 2. Обережно ступай,
Не зламай живі квіти,
Бо вони, як і ти, потребують тепла.
Адже все на землі
Прагне бути зігрітим
Зупинися, не смій заподіяти зла!
Обережно ступай, нахились, придивися,
Не гаси під ногами земного життя.
Десь співає цвіркун,
Заховавшись між листям,
Он гніздечко – не руш
І другому затям.
Ось біжить по землі
Працьовита комаха.
Не дави, не топчи, не руйнуй, не ламай.
Все потрібне землі: рослина, і птаха –
Ти ж людина, не звір –
Обережно ступай! (*Віктор Геращенко*).

Ведучий 1. Коли ти маєш вчинити щось погане, сім разів подумай – і не вчини, а добро роби не думаючи (М. Рильський).

Ведучий 2. Добро – все, що виходить від Бога, благо; це все, що позитивно оцінюється Богом, що є важливим для людського життя,

що дає можливість людині морально, розумово та духовно жити, зростати, бути щасливою, досягти гармонії та досконалості.

1-й учень. «Хто просить у тебе, то дай, а хто хоче позичити в тебе, не відвертайся від нього», – сказано в Євангелії від Матвія (розділ 5, вірш 42).

2-й учень. «Не стримуй добра тому, хто має в ньому потребу, коли в силі твоєї руки це вчинити» (Книга приповістей Соломона, розділ 3, вірш 27).

3-й учень. Ісус Христос сказав: «Що дасте одному із братів Моїх менших, те Мені дасте». Під словами «брати Мої менші» Він розумів усіх нещасних, знедолених, що потребують допомоги.

4-й учень. У притчі Христа про доброго ближнього (милосердного самарянина), що знаходимо в Євангелії від Луки 10, 25-37, говориться про чужинця, який допоміг пораненому чоловікові. Чужинець був самарянином. Самаряни були у ворожнечі з юдеями, але, незважаючи на це, лише один самарянин допоміг нещасному юдею, що йшов з Єрусалиму в Єрихон і попався розбійникам.

5-й учень. Притча вчить, що треба любити всіх людей, пам'ятаючи заповідь: «Люби ближнього свого, як самого себе».

Ведучий 1. Якщо випадає нагода допомогти кому-небудь, то не треба роздумувати над тим, друг він нам чи недруг, рідний чи незнайомиць.

Ведучий 2. Добра чи зла людина – ми повинні з радістю допомогти кожному, хто потребує допомоги. Завжди пам'ятаймо про те, що допомагаючи тому, хто потребує в нашій допомозі, ми допомагаємо Творцю землі і неба, всього видимого і невидимого – Богові.

Ведучий 1. Ти добро лиш твори повсюди,
Хай теплом твоїм повняться груди,
Ти посій і доглянь пшеницю,
Батьківську ти почисть криницю.
Ти не кинь у біді пташину,
Приголуб і навчи дитину.
Бо людина у цьому світі
Лиш добро повинна творити.

Любов Іванків

Ведучий 1. Кожен знає, як приємно бачити усміхнене обличчя, чути ласкаві, звернені до тебе слова. Тоді твій настрій стає піднесеним, веселим. Так само і людям тим, що оточують тебе,

приємно почути саме від тебе лагідні, добрі слова, побачити саме твою щиру усмішку.

Перегляд інсценізації твору В. Сухомлинського «Усмішка».

Звучить пісня «Усмішка».

Ведучий 2. Щоб бути мудрим на добро,

Багато треба знати.

Уміти хліб пекти, орати,

Побудувати хату,

Ростить дітей, кохати

І більше всього пам'ятати,

Що є в нас рідні батько й мати.

Отож, щоби творить добро,

Багато треба знати...

Ведучий 1. Мама і тато... Люди, які подарували нам життя. Щоденно дарують ласку, доброту своїх сердець, опікуються нами від першого нашого подиху.

Ведучий 2. Чи можемо ми стати вдячними людьми, не навчившись дякувати нашим найріднішим: мамі і татові?

Наказ В.О. Сухомлинського дітям:

«Бути хорошими дітьми – означає не допустити, щоб старість батька і матері була отруєна твоїми поганими вчинками.

Вмій відчувати найважчі душевні муки матері й батька, їхня хвороба – твоя біда.

Вмій бути добрим у думках і почуттях. Бережи здоров'я батьків.

Пам'ятай, що ранню старість і хвороби батькам приносять не тільки праця, втома, а й сердечні хвилювання, переживання, тривоги, прикрощі.

Найбільше вражає батьків дитяча невдячність, байдужість сина чи доньки.

Будьте гідними своїх батьків!».

Звучить пісня «Мама і тато».

Ведучий 1. Доброта – це чутливе, дружнє ставлення до людей, привітність, ласка, прихильність. Таке визначення подається в Тлумачному словникові української мови.

Ведучий 2. Доброта – це ще й співчуття, щирість і щедрість людської душі, велика любов.

Ведучий 1. Але добра людина з прихильністю і з любов'ю ставиться не лише до людей, а й до рослин і тварин. Адже всі ми –

частинка живої природи. Всім однаково боляче, коли нас ударять, всім однаково образливо, коли нас принижують.

Ведучий 2. Тому добра людина не образить, не принизить і не завдасть нікому болю. Недаремно ми наділені розумом, вміємо мислити, розуміти, говорити, співчувати, любити.

Ведучий 1. Вірю я: життя мов казка.

Кожна мить – це щось нове.

Зло завжди терпить поразку.

Вічно лиш добро живе.

Хай світом править доброта,

Хай творить тисячі чудес,

Вона на цій землі свята,

Вона сягає до небес.

Хай щаслива мить прекрасна,

Несподівано прийде

І в житті твоєму ясно

Сонце доброти зійде.

Щедро будуть зігрівати

Промені його усіх.

Будуть радісно звучати

Ніжна пісня й щедрий спів.

Звучить пісня «Якщо добрий ти».

Ведучий 1. «Перед розумним треба схилити голову, а перед добрим серцем – стати на коліна» (В. Гете). Бо «Що може бути шкідливіше за людину, котра володіє знанням найскладніших наук, але не має доброго серця» (Г. Сковорода).

Ведучий 2. Отож, ми з вами уже знаємо, що у світі є найсвятіші людські почуття – доброта, любов, прощення. Їх не купиш в жодному гіпермаркеті, їх не позичиш. Але, маючи бажання, їх можна просто безкоштовно набути. Просто навчити себе бути добрим, ввічливим, справедливим, співчутливим, милосердним, людяним.

Ведучий 1. І хай у цьому світі мало добра

Та воно проростає й крізь камінь,

Нам його захищати пора,

Щоб воно колосилось віками.

Ведучий 1. Чи задумувався хтось із вас, навіщо людина прийшла у цей світ?

Ведучий 2. Так, для того, щоб робити добро, любити людей, для праці.

Ведучий 1. Що ж зробити для того щоб у світі було більше добра?

Ведучий 2. Обов'язково треба самому робити більше добра. «Добре роби – добре й буде», – вчить нас народна мудрість.

6-й учень. З чим можна нам порівняти добру людину?

З небом безмежним в погідную днину,
З сонцем, що сяє і всіх зігріває,
З ніжністю мами, що нас обнімає.

7-й учень. І з джерельцем, що дає водиці
Спраглим вустам у жару притулиться,
З ніжним теплом і усмішкою тата,
І з вітерцем, що злітає крилато.

8-й учень. З хлібом духмяним, що з печі виймають
З веснами ще, як сади зацвітають,
І з вечорами, що йдуть з оксамитками,
З теплим світанням, що лле промінцями,
З чуйністю, ласкою, казкою мами.

Звучить пісня «Добрим будь».

Ведучий 1. Вчися правдою прожити,
Теплим словом вмій зігріти,
Вчись завжди допомагати
І людині співчувати.

Ведучий 2. І старайся так прожити,
Щоб як сонечко світити!
І в душі завжди неси
Теплий промінь доброти.

Ведучий 1. Доброта, як щедрість літа, –
Радість, щастя і краса!
Як волошка серед жита,
Ще – як дощик і роса.

Ведучий 2. Пам'ятайте, любі діти,
Істина така проста!
Найцінніше в цілім світі –
Це любов і доброта.

Ведучий 1. Бажаємо всім присутнім плідно засівати у своїх серцях зернятка добра і любові. Життя насправді дуже коротке, але дуже красиве. Отож, пам'ятаймо завжди, що добра справа – найвища святиня!

Ведучий 2. До нових зустрічей у «Світлиці добра і любові»!

Прокопчук Софія,
заступниця директора Рівненського
навчально-реабілітаційного центру
«Особлива дитина»

**ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО
У ФОРМУВАННІ ПОРАД ЩОДО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ
З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ**
*(заняття «Школи життєвої компетентності» для батьків,
які виховують дітей з особливими освітніми потребами)*

Мета: ознайомити батьків із життям і педагогічною спадщиною В.О. Сухомлинського, його порадами щодо виховання дітей з особливими освітніми потребами; розвивати вміння розв'язувати педагогічні задачі, що стосуються даної теми.

Обладнання: відеоапаратура, відеопрезентація, книги В.О. Сухомлинського, плакати з висловами.

На попередньому занятті батьки отримали перелік оповідань В.О. Сухомлинського, які необхідно було прочитати разом із дітьми.

Хід заняття

Привітання.

Вступ.

Керівник «Школи життєвої компетентності» («ШЖК»).

Приємно бачити вас, шановні батьки, на черговому занятті «ШЖК». Ваша присутність свідчить про те, що вам небайдужа справа виховання наших дітей.

Ми сьогодні маємо чудову нагоду доторкнутися до невичерпних джерел мудрості педагога, який свого часу стверджував: «У процесі виховання людської особистості діє багато сил, до яких належать: по-перше, сім'я, а в сім'ї найтонший і наймудріший скульптор – мати; по-друге, особа педагога з усіма його духовними багатствами й цінностями, з його мудрістю, знаннями, уміннями, захопленнями, життєвим досвідом, інтелектуальними, естетичними, творчими потребами, інтересами, прагненнями; по-третє, колектив (дитячий, підлітковий, юнацький) з усією його могутньою силою виховного впливу на кожну особу; по-четверте, сама особа вихованця, тобто його самовиховання; по-п'яте, духовне життя вихованця у світі інтелектуальних, естетичних і моральних цінностей; по-шосте, зовсім непередбачувані скульптори».

Бажаю кожному з вас зрозуміти сьогодні головні істини виховання, які з великою любов'ю В.О. Сухомлинський залишив для всіх, кому небайдужа справа виховання підростаючого покоління (*відеопрезентація «В.О. Сухомлинський – видатний український педагог новатор»*).

Керівник «ШЖК». Творчість та педагогічну спадщину славетного педагога-гуманіста, педагога-практика ХХ століття важко переоцінити. Глибоко переконана, що його гуманістичні ідеї – це ідеї майбутнього.

Вправа «До якої групи ти належиш?» (вирішення ситуативних завдань). *Вправу проводить практичний психолог закладу.*

Обговорення ситуативних завдань у групах і представлення власного бачення проблеми.

Керівник «ШЖК». Що ж, ні для кого не є таємницею, що педагогів часто умовно поділяють на дві групи:

Перша група – це ті, хто вважає, що успіх у вихованні залежить від керівництва дитиною, підкорення її волі дорослим, строгості у всьому.

Педагоги, яких відносять до другої групи, вбачають основу виховання в доброму відношенні до дітей.

І одним, і іншим іноді вдається успішно справлятися з деякими труднощами виховання.

В.О. Сухомлинський, спостерігаючи за дітьми, які належать до категорії дітей з особливими потребами, дійшов висновку, що у навчанні й вихованні таких дітей потрібен делікатний індивідуальний підхід. Він писав, що «... маленька людина не повинна знати про те, що вона – малоздібна, що в неї слабкий розум. Виховання такої людини повинно бути в сто разів ніжнішим, чуйнішим, дбайливішим». Дуже важливо «...не допустити відчуження дітьми своєї «неповноцінності», перешкодити появі в них байдужого ставлення до навчальної праці, не притупити відчуття честі та гідності».

Василь Олександрович уважав, що тільки в атмосфері сердечності, доброзичливості діти прагнутимуть стати кращими не для того, щоб їх похвалили, а для того, щоб відчувати повагу навколишніх, щоб не втратити в їхніх очах своєї гідності. Педагог був переконаний, що для того, аби досягнути успіху у вихованні дітей з особливими освітніми потребами (ООП), необхідні такі складові: толерантність, справедливість, доброзичливість і повага людей.

Виступи батьків, які вирішили поділитися власним досвідом щодо виховання дітей з ООП.

Керівник «ШЖК». Василь Олександрович звертав увагу на те, що дуже важливо «знайти кожній дитині посильну розумову працю, доступні для неї шляхи подолання труднощів, захопити її цікавою роботою, завдяки якій вона могла б розвиватись інтелектуально».

Перегляд інсценізації у виконанні вихованців закладу за мотивами оповідання В.О. Сухомлинського «Іменинний обід».

Вправа «З якого твору взято ці уривки?»

- Коли мати ввійшла до хати, дочки одна за одною почали говорити, як вони скучали за матір'ю.

- Настав вечір. Зайшло сонце. Страшно стало кошеняткові. Притулилося воно до куща та й сидить, тремтить. Поверталась із школи маленька Наталочка.

- Прийшовши до лісу, бабуся з онуком сіли відпочити. Вони побачили, як до куща прилетіла маленька пташка. В дзьобику вона принесла волосинку.

- Хлопчик побіг до лісу. Подивився навколо себе. Усе красиве: і дуб могутній, і ялинка ошатна, і верба плачуча, й береза білокора. А найкрасивішою хлопчикові видалася маленька квіточка фіалки.

- Петрик злякався, хотів тікати. Та раптом до його ніг притулилося маленьке кошеня. Воно втекло від собаки й просило Петрика: «Захисти мене, хлопчику, від цього страшного звіра».

- Ні, мої крильця красивіші, бо я схожий на сонце. Зайшло сонце, настала ніч. Обидва метелики посіріли.

- Почула його крик Сова, прилетіла потихеньку, взяла Совеня за лапку й повела до рідного гнізда. Совеня уважно подивилося на свою маму: вона була найгарніша.

- Учитель затамував подих і повернувся до класу. Він дивився у вічі пустотливих школярів і мовчки благав: хай не побачить дівчинка у ваших очах ні подиву, ні насмішки.

Керівник «ШЖК». Молодці, справилися із завданням. Це свідчить про те, що ви разом із дітками своїми ознайомилися з творчою спадщиною великого педагога. Як добре, що ви, шановні батьки, проводите час разом із дітьми, спілкуєтеся з ними, читаєте... Це так важливо для дітей сьогодні: бути почутими, прийнятими... Василь Олександрович вважав, що «виховуючи свою дитину, ти виховуєш себе».

Вправа «Чи погоджуєтеся ви з даною думкою і чому?»

Обговорення афоризмів Василя Сухомлинського.

- Дитина – дзеркало родини; як у краплі води відбивається сонце, так у дітях відображається моральна чистота матері і батька.
- Справжня любов народжується тільки в серці, що пережило турботи про долю іншої людини.
- Любов – це насамперед відповідальність, а потім уже насолода, радість.
- Людина лише тоді по-справжньому дорожить життям, коли в неї є щось дорожче за власне життя.

Керівник «ШЖК». Василь Олександрович уважав: у гуманному ставленні до дітей з ООП не повинно бути нічого спільного з практикою опікунства, заснованою на жалісливості, з практикою звільнення дітей від будь-яких труднощів, відгородження їх від усіх життєвих турбот і негараздів, усунення від виконання своїх обов'язків. Як педагог із 35-річним стажем педагогічної роботи, погоджуюся з Василем Олександровичем у тому, що коли з ранніх років дитина з особливими освітніми потребами буде уникати розв'язання проблемних ситуацій, коли все вирішуватимуть за неї дорослі, у неї формуватиметься «толерантність до свого становища». Ця толерантність, яка виконує захисну функцію для психічного стану особистості, негативно впливає на її соціальну активність, стає перепорою насамперед життєтворчості. Усі ми добре розуміємо, що такий підхід породжуватиме у дітей споживацькі звички, сприятиме появі у них некритичності до своїх дій і вчинків, послаблюватиме їхню волю до самовдосконалення. Ні для кого не є таємницею, що ми іноді натрапляємо на таке явище.

Інсценізація твору В. Сухомлинського «Краса, натхнення, радість і таємниця».

Керівник «ШЖК». Однією з умов розвитку навичок спілкування у дітей з ООП є забезпечення необхідного мовленнєвого середовища, головними організаторами якого є батьки. Тільки через мовленнєву діяльність, сприйняття мовлення інших і власне говоріння діти оволодівають мовою як засобом спілкування й пізнання. Дуже часто, як це не прикро говорити, але ми бачимо зайнятих батьків: на роботі, біля телеекрана, за комп'ютером, з телефоном. А що діти? Хто має їх почути, а тим більше з ними спілкуватися?

Інтерактивна вправа «Правильно-неправильно».

Керівник «ШЖК». Підсумовуючи усе сказане сьогодні, звертаю вашу увагу на те, що талановитий педагог не уявляв і розвиток мовлення школярів без активного спілкування з природою й радив найчастіше проводити з дітьми час у лісі, на річці, у полі, лузі.

Отож, на канікулах, під час вихідних спішімо разом із нашими дітьми на природу. Милуймося її красою, складаймо разом казки, оповідання, малюнки, виготовляймо різноманітні вироби. Експериментуймо з природним матеріалом – це неодмінна умова розвитку чуттєвого досвіду, мислительної діяльності як основи творчої діяльності, конструювання. Світ природи у Василя Сухомлинського нерозривно з'єднаний зі світом творчої дитячої праці.

Якнайбільше спілкуймося з нашими дітьми, перебуваймо поруч із ними. Виявляймо до наших дітей скрізь і всюди особливу терпимість. Пам'ятаймо: те, що їм не вдається сьогодні, завтра, завдячуючи нашій мудрості, терпінню, любові, обов'язково вдається. «Слабка, квола рослина потребує спеціального догляду», – застерігає В.О. Сухомлинський. Це, звичайно, далеко не всі принципи, на які звертає увагу видатний педагог, але саме вони є важливими у вихованні дітей з ООП.

Романюк Ніна, керівниця методичного об'єднання вчителів початкових класів Мащанського ліцею Костопільського району Рівненської області

ПЕДАГОГІЧНІ ЧИТАННЯ
ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО В ДІАЛОЗІ З СУЧАСНІСТЮ:
ВИВЧАТИ МИНУЛЕ, ТВОРИТИ СЬОГОДЕННЯ,
ПЕРЕДБАЧАТИ МАЙБУТНЄ
(засідання методичного об'єднання вчителів початкових класів)

Мета: розкрити можливості інтеграції знань та навичок із різних дисциплін і критичного оцінювання того, як всі ці частини взаємодіють через діяльнісний та тематичний підходи; продемонструвати, що твори В. Сухомлинського – одні з найкращих у формуванні ціннісного ставлення особистості до держави, себе, родини, становлення громадянина своєї держави.

I. Установчо-мотиваційна частина.

Керівник МО. Мої вітання всім учасникам методичного об'єднання учителів початкових класів.

Щодня поспішаю зранку до школи,
Щоб двері найменшим у світ знань відчинить,
Щоб творчості іскру і віру у себе
У кожному серці зуміть запалить.

Повідомлення теми.

Керівник МО. Рекламою нашої роботи будуть слова: «Якісна початкова освіта як запорука успіху дитини в майбутньому».

Тема МО «Інтеграція та інтегроване навчання».

Тема педагогічного читання «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: вивчати минуле, творити сьогодення, передбачати майбутнє».

1. Організація діяльності

Учасники обирають смайлик, рухаються приміщенням, під сигнал зупиняються, обирають собі партнера та виконують дію, зазначену на смайлику, вітаються. Потім обмінюються смайликами і рухаються далі. Наступного разу кажуть комплімент, потім – комплімент-порівняння, побажання для себе та партнера.

(Вправи використовуються для того, щоб активізувати колектив, кожен зміг поспілкуватися, адже не всі працюють в одному закладі).

•Вправа «Очікування»

Керівник МО. Закликаю бути готовими до нових знань. Що ви очікуєте від сьогоднішнього спілкування? *(Учасники називають свої очікування).*

Прийняття правил *(правила пропонуються і записуються на дошці):* говорити по одному; бути толерантними; говорити за темою; критикувати ідею, а не людину; вимкнути звук у телефонах.

•Вправи для комбінування інтелекту (нейрогімнастика).

Аромотерапія (запалити аромолампу з ялинковим ефірним маслом).

Гра «Пантоміма»

Керівник МО. Закрийте очі, щоб дізнатися, що на нас чекає. Напишемо носиком букви *п, о, д, о, р, о, ж*, а тепер об'єднаймо ці літери. Яке слово в нас вийшло? (*Подорож*).

Дихальна гімнастика.

Тож уперед у подорож! А подорожувати ми будемо на зручному економному й екологічно-чистому транспорті... Отже, поїхали, але подивіться уважно – у нас здуті шини! Уявімо себе насосами. Підведіться. Застосуймо дихальну гімнастику, яка поліпшує кровообіг. Станьте рівненько, наберіть у груди повітря і накачайте шини. На рахунок «раз» набираємо повітря через ніс, на «два» – видихаємо, промовляючи звук *ш-ш-ш* (повторити 2 рази). Здається, накачали. Сідайте. Можна вирушати у подорож! Чи відчуваєте ви, куди ми потрапили? Вдихніть (*демонструємо малюнок хвойного лісу*). Вдихайте глибоко, це – аромотерапія, яка нас заспокоює, врівноважує, сприяє активізації роботи головного мозку, а іноді активізує й нас.

Оглянемо місцевість. Скільки шишок навкруги. Давайте їх назбираємо, але щоб не загубитися у лісі, розбийтеся на пари.

Робота в парах

В. Сухомлинський сказав, що розум дитини знаходиться на кінчиках пальчиків.

Цінною для нашого здоров'я є навіть соснова шишка, за допомогою якої ми можемо зробити масаж рефлекторних зон. Виберіть, будь ласка, шишку. Ігровий самомасаж із шишки з елементами пальчикової гімнастики використовують для активізації пізнавальної діяльності, розвитку моторики рук і взагалі розслаблення організму. Попрошу вас виконати такі вправи. Візьміть у руки шишку. Покладіть її на долоню. На рахунок «раз» стисніть шишку, на «два» – розтисніть долоню. Раз, два, раз, два. Перекладіть шишку в іншу руку. Раз, два, раз, два. Скажіть, що ви відчули?

Наступна вправа. Попроцюємо зараз із вами в парі. Утворіть пари, приклавши руки одна до одної, а між долонями покладіть шишку. Промасажуйте долоні один одному. Раз, два, раз, два. Дякую. Що відчули ви цього разу. Отже, це не тільки масаж рефлекторних зон, а й зняття напруги і вміння спілкуватися в парі.

«Турбота про здоров'я дитини – найважливіша праця вчителя» тому пряме покликання кожного вчителя початкових класів, починаючи з першого класу навчання дитини в школі, – дбати про збереження та зміцнення здоров'я учнів, застосовуючи здоров'язберігаючі технології на уроках та перервах, а саме: планувати такі види роботи, які сприяють зниженню втоми; зміцнювати види діяльності; чергувати інтелектуальні, емоційні, рухові види діяльності; групову й парну форми роботи; проводити ігри, нестандартні та інтегровані уроки.

II. Практична частина.

Керівник МО. Розпочати нашу роботу мені б хотілося словами Василя Сухомлинського: «Від нас, нашого вміння, нашої майстерності, мистецтва, мудрості залежить життя, здоров'я, розум, характер, воля, інтелектуальне обличчя, місце та роль у житті, щастя підрастаючого покоління».

• *Експрес-огляд. Інтеграція в освіті. Тематичний та діяльнісний підхід.*

Член МО.

• *Опрацювання теми «Діяльнісний підхід. Організаційні системи Daily 5 (читання і письмо) та Daily 3 (математика)». Читання для себе «Школа моральності».*

Колегам пропонується обрати текст В. Сухомлинського, який доводить, що «добро творити просто». Після прочитання тексту, необхідно заповнити бланк самоконтролю «Читаю для себе».

Член МО.

Чого вчать твори В. Сухомлинського?

• *Читання з другом. «Кімната казки» Василя Сухомлинського.* Казка – це справжній вітер, що роздмухує вогник дитячої думки й мови.

Член МО. Перш ніж приступити до читання, необхідно обрати партнера. Той, хто сидить справа за партою, підходить до того, з ким він хоче читати і запитує, чи буде він його партнером. Після цього вони сідають поруч (долоні разом). Починає читати той, хто старший. Межі встановлюють самостійно.

• *Після прочитання учасники заповнюють бланк самоконтролю «Читаю з другом».*

Робота зі словом «Сад добрих справ»

Член МО. У народі кажуть: «Цінність дерева можна визначити за якістю його плоду, реальний смак якого можна визначити тоді,

коли він повністю дозріє». Дозрівання школяра як майбутнього громадянина України – тривалий, безперервний процес, адже школа – це багатосортний сад, що постійно функціонує. Вимогливі до себе садівники дають суспільству найкращі, найкращі плоди.

Пропоную вам написати на «деревах» асоціації до слова «добро», іншим – дібрати спільнокореневі слова. Виконані роботи помістити на спільний плакат – «Сад добрих справ».

- **Слухання.**

Варіант I. «World cafe»

- **Робота в групах. Скарбничка ідей Сухомлинського.**

Член МО. Наша подорож продовжується. У лісі ми маємо місце для відпочинку. А що то за подорож без гри? В.О. Сухомлинський писав: «У грі немає людей серйозніших, ніж малі діти». Гра супроводжує дитину протягом усього життя. А для дітей початкових класів – це основний вид діяльності, за допомогою якого вона пізнає навколишній світ. Використання дидактичних ігор та ігрових моментів робить урок цікавим, створює у дітей бадьорий настрій, полегшує засвоєння навчального матеріалу. Проведемо гру «Світове кафе».

Ви маєте різнокольорові смайлики. Об'єднайтеся у групи за кольором. Оберіть того, хто буде писати. Він отримає завдання. На аркушах записано думки В. Сухомлинського. Група підходить до «писаря», той ознайомлює всіх зі змістом, а члени команди висувають своє розуміння даної проблеми. «Писар» записує. Групи відправляються далі і так проходять три групи. Після цього той, хто записував, ознайомлює із розв'язанням даних суджень.

Завдання 1

Член МО. На які роздуми наштовхує вас вислів В. Сухомлинського та педагогічний трикутник?

В одному зі своїх листів до сина Василь Сухомлинський писав: «Я люблю свою педагогічну працю за те, що головне в ній – пізнати людину в процесі співробітництва».

Завдання 2

Слово в наших школах на багатьох уроках мови стало сірим і безбарвним – ось де лихо. Забуваємо ми, дорогий друже, що мовлення живе й розвивається століттями не тільки тому, що в однієї людини виникла потреба передати свою думку іншій людині. Слово про колосок людина створила і мовить його не тільки тому, що в колоску тому – хліб насущний, слово це спалахнуло іскринкою в

свідомості нашій і заграло на наших устах мелодією живої мови ще й тому, що людина пережила подив і перед колоском, і перед красою й величчю буття свого, і перед несхитною силою рук своїх, і мудрістю думки своєї. Подив, здивування – це перший вогник, який запалив смолоскип думки, і воно, слово, горить-палахкотить у нашій мові, до нього як до незгасної зірки звернені очі й думки мислителя й художника.

Завдання 3

Член МО. Наш принцип – не ставити двійки, тим більше не ловити дитини на незнанні. Головна суть навчання – домагатися того, щоб дитина прагнула знати. Якщо цього немає, тоді головним стимулом, який змушує вчитися, є оцінка, і школа перестає бути світочем знань, навчання перетворюється для дитини в каторгу, вчитель – у злого наглядча, щоденник – у тавро ганьби, батько й мати – у катів, які карають за лінь і нестаранність. Тільки любов до знань може виховувати у дітей розумову зрілість...

• **Варіант II. Вправа «Так – Ні – Не знаю».**

Учитель читає оповідання В. Сухомлинського «Важко бути людиною» до слів «Адже ми так потомились...»

Член МО. Хто підтримує Марійку – станьте під словом «Так». Хто підтримує Романа – під словом «Ні», а хто не знає, як потрібно діяти в такій ситуації, – станьте під словом «Не знаю» (*Діти обґрунтовують свій вибір*). Як закінчив оповідання автор? Чому? Я поважаю думку кожного. А тепер послухайте, як закінчив своє оповідання В. Сухомлинський.

• **Письмо для себе. Галявина мрій, творчості, краси.**

Завдання 4

Член МО. Послухайте текст, а потім запишіть те, що ви уявили...

В дитинстві ми ходили в ліс з мамою по суниці. Дорога була нелегка. Брали ягідки червоні то тут, то там. І так вийшло, що мама звернула в один бік, а я – в інший. Суниці були такі гарні, стиглі, летіли в моє відерце одна за одною. І мені не хотілося вертатися назад, до мами, бо там вже гомоніли люди, які, мабуть, теж прийшли по ягоди. Відерце повнішало. Сонце почало припікати, а тут перед очима ... крилате дерево. Як хороше в його затінку?! Прихилилась до нього на хвилинку. І тут, де не взялося озерце переді мною. Таке красиве! І, о чудо! Полинула ніжна мелодія, а з озерця стали виходити...і..

Руханка «Прогулянка до лісу».

Опрацювання «Щоденні 3 (математика)».

Член МО.

• *Складання пазлів «Тематичне навчання», в якому виділяють алгоритм створення інтелект-карти.*

III. Підсумкова частина.

Підсумкове слово

Керівник МО. Життя – не прогулянка, не забава, а важка праця. Життя – це ріка. Глянеш на неї збоку – все ніби незмінно, ті ж самісінькі береги й те ж річище, але кожної миті свіжа вода, живий плін хвиль. І людина має бути схожа на ту ріку, а не на стояче озеро, заросле баговинням. Шлях учителя, як і кожної людини-борця, всипаний не трояндами, а й колючками, а то й камінням. Та й важко йти по непротоптаній стежці. А ходити як натренований кінь на манежі він (Сухомлинський) не хотів... Ми маємо чого вчитися у Великого Педагога.

Рефлексія

Керівник МО. Чи справдилися ваші очікування? Які будуть побажання?

Оформлення рекомендацій щодо засідання МО. Подяка за співпрацю.

Тимощук Світлана,

учителька української мови

та літератури Тростянецької

ЗОШ I – II ступенів Дубенського

району Рівненської області

НЕ МОЖНА ЖИТИ І ДНЯ БЕЗ ТРИВОГИ ЗА РІДНУ ЛЮДИНУ

(урок позакласного читання в 6-му класі

за новелами В. Сухомлинського)

Мета уроку: ознайомити учнів із життям та діяльністю видатного вченого-педагога і письменника; звертаючись до текстів В. Сухомлинського, розкрити взаємини у родині, які мають бути засновані на народній моралі; довести, що егоїзм, неповага до батьків руйнують сім'ю, мир і злагоду між людьми; удосконалювати навички виразного читання, аналізу художнього твору; виховувати доброту, любов та повагу до рідних, друзів, свого народу.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Обладнання: портрети В. Сухомлинського в різні періоди життя, виставка творів і праць В. Сухомлинського, новели письменника, малюнки дітей своєї сім'ї.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності учнів.

Оголошення теми та мети уроку.

III. Актуалізація опорних знань учнів.

Учитель. Сьогодні ми відчуваємо дефіцит людяності, добра і милосердя. Старше покоління б'є тривогу за майбутнє нашої держави. Тому ми знову повертаємося до джерел людської мудрості та християнських заповідей. Педагогічна скарбниця В. Сухомлинського – це і є те цілюще джерело людської мудрості, добра і любові. В. Сухомлинський – автор 41 монографії, понад 600 статей, близько 1200 оповідань та казок для дітей. Зверніть увагу на виставку монографій і творів вченого-педагога.

• Бесіда

Учитель. Пригадайте, з якими творами В. Сухомлинського ви познайомилися ще в початковій школі? Яка проблематика цих творів (казок)? На чому наголошував письменник у казках? Як ви думаєте, яку проблему ми сьогодні будемо розв'язувати на уроці? Чи допоможе вирішення даної проблеми нам у житті? Як? У змістовних, майстерно написаних емоційних творах В. Сухомлинського порушуються і розв'язуються важливі морально-етичні проблеми. І сьогодні на уроці нас цікавитиме проблема ставлення до батьків, рідних, близьких. Ми з'ясуємо, якими мають бути взаємини у родині?

IV. Сприйняття і засвоєння навчального матеріалу.

Учитель. Вдома ви прочитали новелу В. Сухомлинського про двох матерів – Чернокосу та Білокосу. Давайте спробуємо проаналізувати цей твір.

• Бесіда (робота з текстом твору)

Учитель. Де і коли відбуваються події, описані в новелі? Назвіть головних героїв твору. Про що мріяли матері? (*Зачитати*). Яка мати ставила складнішу мету у вихованні дитини? За яких обставин і через скільки років зустрілися матері? Яка доля спіткала їх? Їхніх синів? (*Зачитати*). Як поставилася Білокоса мати до того, що син Чернокосої матері працює хліборобом? Чи була права Білокоса мати? Чи дійсно «щастя обминуло» Чернокосу матір? Як

виправдовує Білокоса мати свого сина? Як вплинув приїзд сина та онука на видужання Чорнокосої матері? Доведіть текстом. Як ви думаєте, як же вдалося Чорнокосій матері виховати такого сина? У чому ж щастя Чорнокосої матері? Хто був правий із двох матерів? Який заголовок ви дали б цій новелі? Яка казка В. Сухомлинського співзвучна з новелою? Де та в яких рядках міститься основна думка новели? Як ви її розумієте?

• **Узагальнення (бесіда)**

Учитель. В. Сухомлинський з цього приводу писав: «Синівська вдячність... Скільки гірких дум і скорботних хвилин переживають материнське і батьківське серця, почувавши, що син або дочка байдужі, безсердечні, що вони забули про все добре, зроблене для них матір'ю і батьком. І немає більшої радості для людини, що почувася наближення присмерку свого життя, ніж радість, джерело якої – любов і вдячність дітей».

Сьогодні ми познайомимося зі ще однією новелою Сухомлинського «Народження добра».

Виразне читання учнями 1 частини новели в ролях.

Бесіда

Учитель. Як ставиться невістка до матері свого чоловіка? Який наказ дала дружина своєму чоловіку? Як ви можете оцінити таке ставлення невістки до свекрухи? Чому? (*Самостійне читання (читання мовчки) учнями 2 частини новели (3, 4, 5 абзаци).*)

Бесіда

Учитель. Чи виконав син наказ дружини? Чому син заривав? Чому «уклав серце в розтерзані груди»? *Виразне читання 3 частини новели.*

Бесіда

Чому «серце ожило»? Доведіть текстом.

Лексична робота

Учитель. Якою може бути любов матері? («Величною, невичерпною»). Як може любити мати? («Палко, віддано, безкорисливо...»).

Учитель. В. Сухомлинський зазначав: «Через духовне життя ...червоною ниткою повинна проходити думка й турбота: в кожного з нас будуть діти, не дуже важко любити, пестити їх..., але незмірно важче утвердити в їх душі почуття відповідальності за кожний свій крок, почуття вірності й відданості батькам як живому втіленню того, що вже прожите, пройдене, закарбоване в пам'яті».

У той же час В. Сухомлинський писав: «Як великого зла треба боятись нетерпимості до слабостей старих, слабих, самотніх, хворих людей. Ця нетерпимість – отруйні ягідки, що виростають із квіточок егоїзму, себелюбства».

Читання вчителем першої частини новели про Ніну та її бабусю (сприйняття тексту на слух).

Бесіда (прогнозування)

Учитель. Як ви думаєте, що відповіла мати доньці? Чи виконала мати побажання Ніни?

Читання вчителем кінцівки новели.

«Мама зблідла. Не сказавши їй слова, зняла зі столу білу скатертину. Потім сказала: « Іменинного обіду не буде. Поздоровляємо тебе, Ніно, з днем народження . Моє тобі побажання: будь справжньою людиною».

Учитель. Який зміст вкладає мати в слова «будь справжньою людиною»? Як ставились у родині до хвороби бабусі? Чи правильно це? Яка основна думка новели? (*Терпимість*).

Учитель. В. Сухомлинський із цього приводу зазначав: «Не можна сміятись над старістю і старими людьми – це величезне блюзнірство, про старість треба говорити тільки з повагою; у світі є три речі, з яких ніколи не можна сміятись: патріотизм, справжня любов до жінки і старість».

Діти, ви вдома малювали свою родину. Але, на жаль, дуже мало малюнків, де крім вас і ваших батьків, є ще бабуся та дідусь. Пригадайте, коли востаннє ви відвідували бабусю та дідуся, чи довго пробули у них, з якою метою ви приходили до них. Хочеться вірити, що ви не забуваєте про стареньких. «Думайте, діти, як переживатиме ваша бабуся, якщо ви не відвідали її напередодні свята, а якщо відвідали, то щоб у думці старої людини не залишилось гіркого спогаду», – застерігав В. Сухомлинський. До проблеми взаємин у родині звертався не лише В. Сухомлинський. Прослухайте пісню про матір.

V. Закріплення вивченого матеріалу.

Учитель. Давайте зробимо підсумок і розв'яжемо проблему, яку поставили на початку уроку: якими ж мають бути взаємини у родині?

VI. Домашнє завдання.

«Життєва мудрість В. Сухомлинського» (вір-мініатюра).

VII. Підсумок.

Учитель. Наш урок хочу закінчити знову ж таки рядками В. Сухомлинського: «Ви живете серед людей. Кожен ваш вчинок, кожне ваше бажання позначається на людях. Знайте, що існує межа між тим, що вам хочеться, і тим, що можна. Ваші бажання – це радощі або ж сльози ваших близьких. Перевіряйте свої вчинки, запитуючи в себе, чи не завдасте ви зла, неприємності, незручності людям своїми вчинками. Робіть так, щоб людям, які оточують вас, було добре». І від себе додам: прийдіть сьогодні додому, обніміть, поцілуйте своїх рідних і не забудьте сказати їм, як ви їх цінуєте та любите.

Хлебовець Наталія, класна керівниця
5-го класу Сарненської ЗОШ І – ІІ
ступенів № 6 Рівненської області

ЗА ПОРАДОЮ – ДО СУХОМЛИНСЬКОГО *(батьківські збори)*

Мета: ознайомити батьків з ефективними методами спілкування та виховання дітей з опорою на досвід В.О. Сухомлинського; розвивати вміння колективної співпраці, обміну думками та прийняття спільних рішень; вирішити низку педагогічних завдань, що стосуються даної теми; сприяти розумінню батьками того, що дорослі та їх дії є прикладом для наслідування дітей.

Обладнання: комп'ютер, мультимедійний проектор, презентація, портрет В.О. Сухомлинського, дерево «Сімейні цінності», матеріали до вправи «Займи позицію» (кольорові кружечки), тести для батьків, анкети та пам'ятки для батьків та учнів.

Форма проведення: збори з елементами тренінгу та гри.

Хід заняття

Учитель. Шановні батьки, дорогі матері! Ви помітили на дошці портрет нашого видатного співвітчизника Василя Олександровича Сухомлинського. Хочу розпочати виступ українською легендою, яку розповідав своїм вихованцям видатний педагог.

Це було давно. В одному селі дівчата й жінки вирішили показати свою майстерність. Домовилися, що в неділю всі прийдуть на сільський майдан і кожна принесе найкраще, що вона зробила своїми руками: вишитий рушник, полотно, скатерку, одяг.

У призначений день усі дівчата й жінки прийшли на майдан. Принесли безліч дивовижних речей. У старих людей, яким громада доручила назвати найкращих майстринь, очі розбіглися: багато було талановитих жінок і дівчат. Дружини і дочки багатіїв принесли вишиті золотом і сріблом шовкові покривала, тонкі мережані занавіски, на яких були вив'язані дивні птахи.

Але переможницею стала дружина бідняка. Вона не принесла ні вишитого рушника, ні мережива, хоч усе це вміла чудово робити. Вона привела п'ятирічного сина. А той приніс жайворонка, якого сам вирізав з дерева. Приклав хлопчик жайворонка до губ – заспівала, защебетала пташка, як жива. Всі стояли на майдані, не поворухнувшись, усіх зачарувала пісня, і раптом у блакитному небі заспівав справжній, живий жайворонок, якого привабив спів на землі.

«Хто творить розумну і добру людину – найкращий майстер», – таке було рішення поважних і досвідчених людей.

Усі ви трудитесь, і кожен чогось уже досягнув у своєму житті, чогось надбав, щось створив своїми руками і розумом. Та все-таки «людина залишає себе в людині. Якщо хочеш залишитися в серці людському – виховай своїх дітей», – повчає великий український педагог. Істина ця для вас не нова. Але кожен, хто має дітей і серйозно займається їх вихованням, напевне, усвідомлює: виховання дітей не лише найважливіше, а, мабуть, найскладніше наше завдання.

Розпочнемо свою зустріч із простого тестування, яке дасть можливість перевірити ваші педагогічні здібності. Можливо, саме це тестування не дасть вам у майбутньому припуститися помилок у вихованні вашої дитини. Результати цього тесту знатимете тільки ви, якщо відверто дасте відповіді на запитання, дізнаєтеся, який ви вихователь. *(Усім батькам пропонується тест).*

Тест для батьків «Чи можете ви?»

Учитель. В.О. Сухомлинський – дивовижна особистість, педагог. Все своє життя присвятив сімейному вихованню. Цікаво, що саме його педагогічна спадщина – орієнтований на особистість підхід до виховання маленької людини – завойовує сьогодні дедалі більше прихильників у багатьох країнах світу.

Пропоную ближче ознайомитися з деякими фактами біографії В.О. Сухомлинського.

Розповідь «Педагог з великої літери»

Відверту розмову з вами, шановні батьки, я хотіла б продовжити такою новелою В.О. Сухомлинського:

«Тихий осінній вечір. Заходить сонце. В синьому небі – ключ журавлів. Наша бабуся сидить на лавці біля тину, дивиться на захід сонця. Я запитую:

- Бабусю, скажіть, для чого людина живе на світі?

Бабуся усміхається і говорить:

- Щоб жити вічно.

Я не можу зрозуміти: як це – жити вічно?

Бабуся говорить:

- Пішли у сад.

Ми ідемо в сад. Там відцвітають чорнобривці. Бабуся зібрала пучечок сухого насіння цих квітів і зав'язала у вузлик.

- Подожди до весни, – сказала вона і поклала вузлик із насінням чорнобривців у сухий куточок.

Прийшла весна. Ми посіяли насіння. Зійшли маленькі рослини, піднялись, зацвіли. Які красиві квіти чорнобривці! Зараз вони красивіші, ніж були тоді, восени.

- Ось і людина живе для того, щоб вічно жила її краса, – сказала бабуся.

- Батьки живуть, щоб виховувати дітей. А діти, коли стають дорослими, виховують своїх дітей, щоб вічно жив людський рід.

- А для чого живе людський рід? – знову запитую я.

- Для щастя.

Так, ми живемо для щастя. Але що є щастям для маленької дитини? Що вона вкладає в це поняття?

(Аналіз учнівських творів-мініатюр).

Шановні батьки! Ви прослухали думку своїх дітей, що для них є щастям. Але мені хотілося б дізнатися, що ви вкладаєте в поняття «щастя» і, зокрема, «щастя дитини»?

(Думки, виступи батьків).

Дитинство, дитячий світ – це світ особливий. Діти живуть своїми, дитячими уявленнями про добро і зло, про хороше і погане. У них свої, дитячі критерії краси, у них навіть свій вимір часу: в дитинстві день здається роком, а рік – вічністю. Утверджуючи все це дитяче, не можна забувати й про те, що завтра ваша дитина вже не буде дитиною. У душі дитини треба утверджувати дитяче, але на все життя. Дитячі уявлення, критерії, погляди, переконання повинні бути маленькими, але міцними паростками, з яких виростуть могутні дерева.

Тому, дорогі батьки, якщо порівняти наше життя з деревом, то ми – батьки і матері – завжди в очікуванні: який плід зав'яжеться на ньому.

Висновок: найдорожче – наші діти.

Вчитель. Виховання – це найстаріша із людських справ, через те воно здається нескладною роботою: всі справлялися і ми справимося. А насправді таке твердження оманливе і навіть підступне. Ще в стародавні часи його вважали найважчим із занять, мистецтвом із мистецтв.

Оскільки виховання бере початок із давнини, то, мабуть, саме зараз варто згадати про своє дитинство. Вправа називається «**Спогади з дитинства**» (гра «*мікрофон*»):

- Пригадайте, які способи покарання використовували ваші батьки.

- Пригадайте свої почуття при цьому.

- Дайте оцінку їх ефективності.

- Розкажіть один із моментів виховання, який найбільше запам'ятався вам.

- Цікаво буде послухати думки про виховання наших бабусь.

- Як виховували вас?

- Які методи у вихованні своїх дітей ви застосовували?

Учитель. Учені-психологи визначили чотири основні методи родинного виховання дітей: авторитарний, демократичний, ліберальний та хаотичний.

У чому ж полягають ці методи?

Авторитарний – усі рішення, що стосуються дітей, приймають виключно батьки.

Демократичний (авторитетний) – рішення приймаються батьками разом із дітьми.

Ліберальний – при прийнятті рішення останнє слово зазвичай залишається за підлітком.

Хаотичний – застосовуються всі попередні методи залежно від конкретної ситуації.

Вправа «**Займи позицію**»:

- Який стиль виховання ви обрали? (Проводиться голосування – кожен учасник кидає в скриньку кружечок певного кольору):

- червоний – авторитарний;

- зелений – демократичний;

- жовтий – ліберальний;
- синій – хаотичний.

Висновок: найкращим для взаєморозуміння між батьками і підлітками є демократичний (авторитетний) метод виховання. Його можна вважати так званою «золотою серединою» між двома крайностями – авторитарним та ліберальним стилями. Цей стиль найбільшою мірою сприяє формуванню в дитини самостійності, активності, ініціативи та соціальної відповідальності.

Учитель. Кожен із вас, батьків, по-своєму будує своє родинне вогнище, має найважливішу справу свого життя, дбаючи головним чином про матеріальний достаток. А якщо запитати задля чого ви це робите, то майже сто відсотків відповідь: «Заради дітей». І дехто настільки занурився в це «забезпечення дітям щасливого майбутнього», що самих дітей майже не помічає – «руки не доходять». А тим часом немає головнішої справи у житті, як виховати собі гідну зміну, людей, яким можна буде спокійно передати всі надбання – і матеріальні, і духовні. З цього приводу В. Сухомлинський висловився так: *«Хоч би яка у вас відповідальна і складна творча робота була на виробництві, знайте, що вдома на вас чекає ще відповідальніша, ще складніша, ще тонша робота – виховання людини».*

Притча про те, скільки часу необхідно приділяти спілкуванню з дітьми

Після нелегкого робочого дня повернувся батько додому. Час був пізній, він змучився і втомився, але зрадів, побачивши, що п'ятирічний син чекає його на порозі будинку.

- Тату, – привітавши батька, тихо промовив малюк, – можеш відповісти? Я чекав, щоб запитати...

- Звичайно, питай! - вигукнув батько. Дитина підняла на нього сумні очі.

- Я дуже-дуже прошу тебе, скажи, скільки ти заробляєш за одну годину?

- Ну, припустимо, п'ятдесят гривень. І що далі? Тобі-то яка різниця?

- Будь ласка, тату, – дуже серйозно промовила дитина, – позич мені тридцять гривень.

Батько закричав до сина:

- Ти поводиш себе огидно! Я так втомився, але змушений стояти тут і слухати твою порожню балаканину! Думаєш тільки про іграшки, чекав мене лише для того, щоб я дав грошей на всякі дурниці!

Опустивши голову, хлопчик зник за дверима дитячої. А батько, сердитий і засмучений, так і стояв, притулившись до стіни. «От нахаба, – думав він, – який же мій син егоїст. Однак... Може, і я був не в усьому правий? Я даремно на нього накричав, адже зазвичай дитя ніколи не просить у нас з матір'ю грошей. Значить, дитина звернулась до мене не просто так».

Він тихенько зайшов до синовій кімнати і сів біля дитячого ліжка.

- Ти ще не заснув, мій хороший? – шепнув він.

- Ні, я лежу і думаю...

- Не гнівайся на мене, синку, я сьогодні страшенно втомився, тому й нагрубив тобі. Ось, візьми гроші й, будь ласка, вибач мене.

Малюк обійняв батька за шию, його оченята радісно засвітилися.

- Тату, спасибі, велике-превелике спасибі!

Хлопчик витягнув із кишені піжами кілька зім'ятих банкнот і додав до них щойно отримані купюри. Батько знову почав бурчати:

- У тебе, як виявилось, достатньо грошей, а ти просиш ще.

- Ні, татку, мені якраз цих тридцяти не вистачало. Ось тепер я зібрав рівно стільки, щоб купити одну, всього лише одну годину твого, тату, часу. Я дуже прошу, прийди завтра трохи раніше, щоб ми сіли вечеряти всі разом: ти, мама і я.

Учитель. Для дітей найважливіше і найцінніше – щоб їх любили. Рослини тягнуться до сонця для того, щоб жити. Також і наші діти тягнуться до тих, хто щиро любить їх і цінує. Тому якщо ви не на словах, а на ділі покажете їм свою любов, відданість, теплоту і турботу, вони ніколи не зроблять вчинку, який може вас засмутити. А приймаючи важливе для них рішення, вони насамперед будуть радитися з вами, а не з друзями.

Насамкінець батькам пропонується заповнити *анкету* «**Чи знаю я свою дитину?**»:

- Улюблений колір Вашої дитини?
- Улюблене свято?
- Скільки Вашій дитині років?

- До якого знаку зодіаку належить Ваша дитина?
- Скільки грошей Ви даєте дитині на кишенькові витрати?
- Якому стилю Ваша дитина віддає перевагу в одязі?
- Скільки друзів у Вашої дитини?
- Який улюблений гурт (співак, співачка) Вашої дитини?
- Чи пише Ваша дитина вірші?
- Чи веде Ваша дитина щоденник?

Після заповнення анкети батьками, класний керівник роздає їм анкети їхніх дітей. Батьки порівнюють свої відповіді з відповідями дітей.

На завершення класний керівник роздає батькам «Методичний poradnik», який включає «Поради для батьків» та «Лист-звернення до найближчих і найдорожчих людей – моїх батьків».

Заключне слово вчителя. Підходить до завершення наша зустріч. У вас була можливість ознайомитися з найцікавішими миттями шкільного життя, цікавими опитуваннями, діагностиками. Сподіваюся, що отримана інформація стане вам у пригоді в спілкуванні з вашими дітьми, а «методичний poradnik» допоможе у здійсненні великої місії, ім'я якої ВИХОВАННЯ.

Пам'ятайте, що «дитина – це дзеркало життя своїх батьків. Як у краплі води відбивається сонце, так і в дітях відображається духовне багатство мами й тата. Робіть усе, щоб дитинство й майбутнє ваших дітей було прекрасним» (В. Сухомлинський).

Любові та взаєморозуміння, успіхів, щастя вам і вашим дітям!

**Досвід Василя Сухомлинського
в освітньо-виховній практиці закладів освіти Рівненщини**

Посібник

Колектив авторів

Упорядники:

Климко Л. В., методист кабінету освітнього адміністрування Рівненського ОІППО;

Мінакова Н. Г., методист кабінету виховної роботи та позашкільної освіти Рівненського ОІППО.

Редагування та додрукарська підготовка:

Приходько В. С., коректор кабінету редакційно-видавничої діяльності Рівненського ОІППО;

Заводна Л. М., методист кабінету редакційно-видавничої діяльності Рівненського ОІППО діяльності;

Лавренчук М. В., методист кабінету суспільно-гуманітарних предметів Рівненського ОІППО;

Мельникович Г. Г., старший викладач кафедри суспільно-гуманітарної освіти Рівненського ОІППО.

Комп'ютерне складання

Рябков О. М., інженер Рівненського ОІППО.

Видавництво Рівненського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
32028, м. Рівне, вул. Чорновола, 74
Тел. (0362) 64-96-72
e-mail: roippo.rv@ukr.net, redakciya_roippo@ukr.net